

DE OORLOG, 8 september 1914
 [ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27810]

[Dinsdag 8 September 1914]

Inhoudsopgave 8 september 1914

[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27810]	1
DE OORLOG	2
Van het Westelijk oorlogstooneel.	2
In contact geraakt.	2
Algemeene actie.	2
Belgische berichten.	3
Tusschen Mechelen en Vilvoorde.	3
Schermutselingen.	3
De verwoesting van Leuven.	3
De Pers en de oorlog.	4
Van het Oostelijk oorlogstooneel.	5
In Galicië.	5
Russen en Oostenrijkers.	5
BELGIË.	5
De Belgische missie.	5
DUI TSCHLAND.	6
Duitsche diplomaten te velde.	6
De "Bugra".	6
TURKIJE.	6
Turkije en Griekenland.	6
ENGELAND.	6
De "Pathfinder" gezonken.	6
RUSLAND.	6
Officieele Russische mededeelingen.	6
De Russen in het veroverde gebied.	7
TELEGRAMMEN.	7
Vorst Karl zu Schwarzenberg. †	7
Benedictus XV.	7
Nederland en de oorlog.	7
Uitvoerverbod voor huiden.	7
Werkloosheid in de Vakbonden.	7
Ten bate van "Onze jongens aan de grenzen."	8
De geest onder de troepen.	8
De Kieswet en de tijdsomstandigheden.	9
De Oostenrijksche gezant.	9
BINNENLAND.	9
De "Tambora".	9
De "Nieuw-Amsterdam".	9
DE PERS.	9
Het Gewapende Volk.	9
Posterijen en Telegrafie.	12
Laatste Berichten.	13
De "St. Paul".	13
DRIJV ENDE MIJNEN.	13
Weenske Beurs.	13
Het economisch leven in Engeland en de oorlog.	13
Buitenlandsche ondernemingen in Duitschland.	13
Voorziening in Duitschland's legerbehoef ten.	14
Moratoriumwissels.	14
Buitenlandsche Handel van Duitschland.	14
Firma Schneider te Breslau.	14
De Zweedsche Markt.	14
Uit de Ver. Staten.	14
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27810]	14
DE OORLOG	15
De algemeene toestand.	15
Van het Westelijk oorlogstooneel.	15
Een aanval afgeslagen.	15
Verwoesting van Dinant.	15
Dendermonde.	16

Naspeuringen van Paul Theelen: 8 september 1914

Officieele Fransche berichten.	16
De actie in Frankrijk.	16
De bezetting van Reims.	16
De opmarsch in Frankrijk.	16
De dood van generaal v. Bülow.	16
Op het Oostelijk oorlogstooneel.	17
De Russische opmarsch in Galicië.	17
Van het Zuidelijk oorlogstooneel.	17
Oostenrijk en Servië.	17
Op Zee.	17
De "Pathfinder."	17
Drijvende mijnen?	18
Geen kanonnen op handelsschepen.	18
Op het Westelijk Oorlogsterrein.	18
DUITSCHLAND.	18
Afgevaardigde Frank †.	18
BELGIË.	18
Verschillende Belgische berichten.	18
FRANKRIJK.	18
Het vertrek der excellenties uit Parijs.	18
Het strategisch defensief.	19
Guerilla-oorlog.	19
ITALIË.	19
Italië en de Triple Entente.	19
BULGARIJE.	20
Tegenspraak.	20
SERVIË.	20
De Servische aard.	20
Hoe onze huismoeders bezuinigen.	21
Op het Westelijk oorlogstooneel.	23
Maubeuge gekapituleerd.	23
Brabantsche dagen. I.	23
Bij onze soldaten: inspectie en Inkwartiering.	23
De "Nieuw-Amsterdam".	26
Van een "gefusilleerden" hotelhouder.	27
Amsterdam en de Oorlog.	27
De uit Antwerpen uitgeweken Nederlanders.	27
BEURS EN NIJVERHEID.	28
Een Duitse exportbank?	28
Duitse Rijksbank.	28
Een Duitse oorlogs-leening.	28
De Duitse beleeningskassen.	28
De oogst in Duitschland.	28
Sir Stephen Furness †.	28
Financieele moeilijkheden in het buitenland.	29
De groote Parijsche banken en de oorlog.	29
Uit Rusland.	29
Coupon-betalingen in Canada.	29
Uit de Vereenigde Staten.	29

5

EDITIE VAN 2 UUR. OCHTENBLAD.

DE OORLOG

10 **Algemeene actie. — Russen en Oostenrijkers.— De Belgische missie. — De Pers en de oorlog. — Turkije en Griekenland.**

Van het Westelijk oorlogstooneel.

In contact geraakt.

15 PARIJS, 6 Sept. (Reuter.) (Communiqué van 11 uur 's avonds.) "Onze legers hebben op onzen linkervleugel opnieuw onder gunstige omstandigheden voeling gekregen met den rechtervleugel van den vijand op den oever van de Grand Morin.

Algemeene actie.

20 PARIJS, 7 Sept. (Havas.) Volgens een dringend officieel communiqué is er een algemeene actie gaande op de lijn, loopende over Nanteuil le Houduin, Meaux, Sézanne

25 en Vitry le François tot aan Verdun. Dank zij het zeer krachtig optreden onzer troepen, flink gesteund door het Engelsche leger, moesten de Duitschers, die eergisteren tot de buurt van Coulomiers en Ferté Gaucher waren opgerukt, gisteravond een terugtrekkende beweging maken.

Belgische berichten.

30 ANTWERPEN, 7 Sept. (Reuter.) Een Duitse biplan, die boven de omstreken van Sotteghem vloog, geraakte onklaar te Strypen en moest landen. Wij namen twee man gevangen. Vijfendertig Duitse wielrijders werden te Londerzeel gedood door een Belgische patrouille. Te Boschkapelle sneuvelden 3000 Duitschers; de troepen waren zoo gedemoraliseerd, dat een groot gedeelte vluchtte tot Brussel. Gisteren (Zondag) werden te Zammel 17 Duitschers overvallen en gedood door Belgische troepen.

35 **Tusschen Mechelen en Vilvoorde.**

De Belgische legatie te 's-Gravenhage oordeelt het nuttig de beteekenis vast te stellen van de militaire verrichtingen, waarvan de streek tusschen Mechelen en Vilvoorde het tooneel was in de dagen van 24, 25 en 26 Augustus j.l. Het Belgische veldleger, dat den 24en Augustus een uitval deed uit het versterkte kamp van 40 Antwerpen, kreeg voeling met twee vijandelijke divisies ten zuiden van Mechelen. In den loop van den dag van den 25en zijn de Duitse troepen, die versterkt waren door een per spoor uit Brussel gekomen divisie, naar het zuiden teruggeworpen in de richtingen Vilvoorde en Leuven. De Duitse rechtervleugel, terugwijkende op laatstgenoemde stad, veroorzaakte er een paniek. Tengevolge van een misvatting had 45 het hoofd zijner colonne het vuur te verduren van het Leuven gebleven Duitse garnizoen. Dit incident schijnt de stelselmatige verwoesting van een groot gedeelte der stad uitgelokt te hebben. De slag werd den 26en bij het aanbreken van den dag over een uitgestrekter front hervat, daar de Duitschers nieuwe massa's troepen in het gevecht brachten. Het Belgische leger behield zijn stellingen en kreeg vervolgens in 50 den namiddag bevel zich op Antwerpen terug te trekken. De terugtocht werd in de volmaaktste orde ondernomen. Het door den Generalen Staf beoogde doel was volkomen bereikt, de omtrek van de versterkte stelling was gezuiverd en van den anderen kant had de Belgische aanval den vijand genoodzaakt de belangrijke krijgsmacht, die naar de slagvelden van Henegouwen trok, naar het noorden te klaren. De algemeene, eenheid 55 beoogende, situatie in het Noorden van Frankrijk, legt voorloopig aan ons veldleger een verdedigende houding op.

Schermutselingen.

60 OSTENDE, 7 Sept. (Reuter.) De Duitschers trokken gisteren voorwaarts in Noord-Westelijke richting van Brussel tusschen Gent en Antwerpen. Sedert hedenmorgen is het telegrafisch en spoorwegverkeer tusschen deze beide steden verbroken. Gisteren had in de buurt van Oordigem bij Watteren een schermutseling plaats tusschen Duitse en Belgische verkenners. Wielrijders-verkenners trokken op patrouille naar Oordigem waar 65 uhlanen waren gesignaleerd. Vier jagers van het leger en gendarmen voegden zich bij hen. Zij zagen zich weldra geplaatst tegenover een tweehonderdtal ulanen, die het vuur openden. De Belgische soldaten bleven het antwoord niet schuldig. Tegelijkertijd kwamen een groot aantal wielrijders uit het bosch te voorschijn, die den vijand in de rug bestookten. De commandant De Coninck viel, door een kogel in het hoofd getroffen. 70 Voor de overmacht moesten de Belgen zich terugtrekken.

De verwoesting van Leuven.

BERLIJN, 7 Sept. (W. B.) De "Nordd. Allgem. Zeitung" schrijft: "Wij zijn in de gelegenheid geweest Helfrich, directeur van de "Deutsche Bank", die zoeven uit België terug is gekeerd, te spreken. Hij was o. a. te Leuven en vertelt, dat van een 75 totale verwoesting van de stad geen sprake is. Platschoten en afgebrand zijn alleen de oostelijke wijken, waar na de vreedzame overgave der stad, onze troepen verraderlijk, stelselmatig en aanhoudend beschoten zijn: vooral in het stratencolplex van het station af en uit de richting van Thienen naar het binnengedeelte van de stad. Het is een wreede ironie van het noodlot dat de straat van Thienen naar het 80 centrum van de stad Rue des Joyeuses Entrees heet, zooals nog op de naamplaten te lezen is. Alle huizen en muren in deze straten zijn als bezaaid met sporen van kogels; wel een bewijs hoe elke afzonderlijke stadswijk bestormd moest worden. Daarentegen is het zuidelijk gedeelte van de stad voor de helft en ook een deel van het westelijk zoo goed als niet beschadigd. Op tal van huizen leest men daar 85 opschriften als: "Hier wonen goede mensen, s. v. p. sparen". Het Raadhuis, de parel van Leuven, is geheel en al intact gebleven en door onze troepen gered. Officieren, die deel hebben genomen aan het gevecht, vertellen, dat onze soldaten de stoomspuiten

voor den dag hadden gehaald om den brand in het Raadhuis en de nabijgelegen huizen te blusschen en op deze wijze dit architectonische kunstwerk voor den ondergang te behoeden. Zij voleindigden dezen arbeid, ofschoon zij bij het blusschen voortdurend door de burgers van Leuven werden beschoten. Het is helaas niet gelukt de kostbare universiteitsbibliotheek te behouden. Van de kathedraal is de toren ingestort, het schip echter behouden gebleven.

[Wij merken hierbij op, dat in vroegere berichten, ook van Duitsche zijde, van pogingen tot blussching nooit melding is gemaakt. Red. H.]

De Pers en de oorlog.

(Van onze correspondent.) BERLIJN, 3 September. Een journalist dient in deze oorlogstijden een huid te hebben nog dikker dan die van een nijlpaard. Het bezitten van de ziel in lijdzaamheid is thans het hoogste gebod, waarnaar ik met al mijn zwakke krachten streef. En dus bleef ik kalm, toen enkele dagen geleden een landgenoot mij in allen ernst vroeg of ik mij niet aan wilde sluiten bij een internationale meeting in Berlijn – natuurlijk strikt neutraal, alle internationale demonstraties in Berlijn zijn strikt onzijdig, ook die waar door de vreemdelingen en *bloc* geestdriftig een driewerf "Hoch!" op den keizer wordt uitgebracht en een "Deutschland, Deutschland über Alles" gezongen – om te protesteeren tegen... de leugenachtige berichten in de neutrale buitenlandsche pers over de behandeling van buitenlanders te Berlijn. Het was toch niet waar, dat vreemdelingen in Berlijn gemolesteerd waren, dat de paleizen van ambassadeurs er uit zagen als de beschoten huizen in Visé, dat er oproer heerschte in Berlijn, dat het volk voor het paleis van den keizer om brood schreeuwde, dat de menschen in kelders kropen uit vrees voor de Kozakken, die niet zoo ver meer waren van Unter den Linden. Dergelijke verhalen zouden de vreemdelingen gelezen hebben in Fransche en Engelsche en Belgische en ook in de neutrale Nederlandsche bladen en het was niet meer dan plicht tegenover het Duitsche volk, dat in gastvrijheid niet onder doet voor welke andere natie ook, luide te verkondigen, dat de vreemdelingen dergelijke canards in hun pers betreurden en dat getracht zou worden allen invloed aan te wenden om de snelle leugen te verjagen door de dikwijls wat trage waarheid. Als vreemdeling, die werkelijk jaren lang reeds de gastvrijheid van het Duitsche volk heb leeren apprecieeren, en niet het minst in deze ernstige tijden, zou ik misschien hebben meegedaan aan een dergelijke betooging, (mits dan de drie, aal gegarandeerde neutraliteit niet in de klem behoefde te raken, niet verloochend werd door het plechtig verklaren op zingenden toon, dat "Deutschland, Deutschland über Alles" gaat, dus ook boven het eigen vaderland) maar als journalist bedankte ik voor de eer te betoogen tegen de beweerde leugens in de Nederlandsche pers, dus ook in mijn eigen krant... Dat was werkelijk tē veel gevraagd. Doch ik bleef kalm en beleefd en hield een betoog om te bewijzen, dat het de schuld van Deutschland was, dat in de eerste weken van den oorlog dergelijke dwaze berichten misschien in enkele bladen der neutrale pers plaats konden vinden, zonder zelfs tegengesproken te worden. De oorlog was nog niet uitgebroken, toen op den dag van de mobilisatie niet alleen het verbod tot internationaal telefoneeren werd uitgevaardigd, doch ook het gebod dat de telegrammen gecensureerd dienden te worden. De censor werd zoo overstelpt met werk, dab ik meer dan eens anderhalf uur heb moeten wachten voor mijn dringend telegram à *raison* van dertig Pfennig per woord? de rij kwam. En het gebeurde dan wel, dat het bericht eerst twaalf uur later in Amsterdam ontvangen werd. Op deze wijze vergaat een journalist de lust om veel te seinen. Niemand geeft voor zijn genoegen een paar honderd mark voor één telegram uit, wanneer hij het stille vermoeden met zich draagt, dat dit geld eigenlijk weggeworpen is. Toch seinde ik trouw, waar het te geven bericht mij belangrijk genoeg leek. Maar in de Duitsche kranten stond niets van belang dan wat de generale staf wilde meededen en voor het verspreiden van deze officieele mededeelingen zorgde het Wolff-bureau. Nu nog behoeft men maar één Berlijnsch blad gelezen te hebben om te weten wat voor belangrijk nieuws er in alle bladen staat, van de sociaal-democratische "Vorwärts" af tot de agrarische "Deutsche Tages-Zeitung" toe. De militaire censor is natuurlijk zeer waakzaam en streng en geen enkel blad wil de risico loopen voor den duur van den oorlog of eenige dagen geconfiseeerd te worden door het plaatsen van een niet-officieel oorlogsbericht of het afdrukken van een critiek. Dus verschijnt er niets van eenig belang in de bladen, dat niet eerst ter goedkeuring aangeboden wordt bij den generalen staf. Contrôle uitoefenen of de dringende telegrammen goed overkwamen, of er in de neutrale bladen leugens verschenen, kon ik niet, want ik ontving de neutrale niet, of met een vertraging van weken. Wij, neutrale journalisten, waren hier van het eigen land afgesloten, konden niet de minste voeling houden met het eigen blad. Tegenspreken van canards behoorde tot de onmogelijkheden dus. Ook niet per brief, wanneer ik dit in

155 open gecensureerde epistels in de Duitsche taal had willen probeeren. Eens nam ik een
160 proef, zond den morgen van den derden Augustus het "Handelsblad" een in het Duitsch
geschreven briefkaart om met den kassier een financieel praatje te houden. En deze
briefkaart werd den avond van den twee-en-twintigsten bezorgd... Indien de kassier
niet voldaan had aan mijn in dien tusschentijd telegrafisch herhaald verzoek, dan zou
165 ik inmiddels van honger omgekomen zijn... Het zal nu wel overbodig zijn nog meer
bewijzen te leveren, dat de neutrale journalist in Berlijn langen tijd niet in staat
was een pen op papier te zetten voor zijn krant. Tot overmaat van ramp voor
Duitschland werden alle Duitsche kranten aan de grens tegengehouden door de Duitsche
autoriteiten. Er kon eens een bericht in een of ander stout blad verschenen zijn, dat
niet naar genoegen was van de militaire autoriteiten en dan zou dit bericht zijn weg
170 vinden naar het buitenland. Het gevolg was, dat, om een concreet voorbeeld te noemen,
in het "Handelsblad" alleen uit Duitschland te vinden was wat Wolff meedeelde namens
den generalen staf: de korte, lakonieke, niet steeds even handig geredigeerde, maar
wel ware oorlogsberichten.

175 Uit het vijandige buitenland daarentegen, uit Engeland, Frankrijk en België, kwamen
de kranten wel, zij het dan ook met vertraging, konden de correspondenten de
Amsterdamsche redactie bereiken per brief of telegram. Dat deze kranten en
correspondenten den oorlog en de oorlogsberichten bekijken zouden door een Duitschen
bril was waarachtig niet te verwachten. Niemand, ook de Duitsche regeering mocht niet
eischen, dat de neutrale pers deze houding zou aannemen: Wolff seint, dat het gevecht
180 van den zooveelste een overwinning was voor het Duitsche leger en dus plaatsen wij
niet de Engelsche of Fransche of Belgische lezingen, die van een Duitsche nederlaag
spreken. Dat zou een onzijdigheid zijn à la "Deutschland Deutschland über alles." De
schuld van deze eenzijdige voorlichting lag niet aan den correspondent in Berlijn,
niet aan de redactie in Amsterdam, doch aan de verantwoordelijke heeren in Berlijn.
185 Die natuurlijk om militaire redenen de grenzen zoo hermetisch sloten en die alleen
beoordeelen kunnen of deze *splendid isolation* noodzakelijk was. Doch in elk geval was
het niet rechtvaardig af te geven op de neutrale pers, die een "vergaarbak van
leugens" genoemd werd. Plotseling begreep men in Berlijn, dat een goede voorlichting
en méér dan de generale staf wilde geven, van uit de Duitsche hoofdstad werkelijk
190 noodzakelijk was, wilde men in de buitenwereld geen verkeerde opvatting krijgen van
hetgeen in Duitschland gebeurde en buiten Duitschland op de slagvelden.

Officieele en officieuse telegram-bureaus, particulieren in Berlijn, die wel of geen
connecties hebben met officieele kringen, begonnen eensklaps telegrammen te spuien
van een overbluffende uitvoerigheid. Van alle kanten uit Duitschland werd naar
195 Amsterdam het serum gespoten tegen het gif – van Duitsch standpunt bezien, natuurlijk
– van de buitenlandsche bladen

En, wat echter nog beter helpt, het werd den correspondenten weer mogelijk gemaakt
voeling te houden met hun redacties per snel en niet scherp gecensureerde
telegrammen, per gesloten brief in de moedertaal geschreven. Nu ook de Duitsche
195 kranten niet meer aan de grens tegen gehouden en de Nederlandsche bladen slechts met
een vertraging van een paar dagen bezorgd worden, krijgt ook in ons land, de
Duitscher was des Duitschers is. En nog vóór er sprake was van de internationale
vreemdelingen-meeting in Berlijn tot het protesteeren tegen het praatje van de
slechte behandeling der buitenlanders in de hoofdstad, had ik reeds verteld, dat ik
200 me hier steeds veilig gevoeld heb, dat ik nog niet bang ben voor een Kozakken-knoet,
en dat ik onmiddellijk een aanbod accepteeren zou om een vleugel te betrekken van ??
ambassadeur.

Van het Oostelijk oorlogstooneel.

205 **In Galicië.**

ROME, 7 Sept. (Reuter.) Een officieel rapport zegt: De Russische troepen omsingelen
gaandeweg Przemysl (ten westen van Lemberg), welke stad zal moeten capituleeren, daar
zij anders stormenderhand zal worden ingenomen.

210 **Russen en Oostenrijkers.**

PARIJS, 7 Sept. (Reuter.) Twaalf divisies van het Oostenrijksche leger bij Lemberg
zijn totaal vernietigd. Het tweede Oostenrijksche leger, dat in de streek bij Lublin
opereert, heeft zeer groote verliezen geleden. Het beperkt zich thans tob verdediging
en trekt op sommige plaatsen terug.

215 **BELGIË.**

De Belgische missie.

Het Belgische gezantschap te s-Gravenhage deelt mede, dat de missie, bestaande uit de
heeren Carton de Wiart, minister van justitie, de Sadeleer, Hijmans en v. d. Velde,

220 ministers van staat, die door de Belgische regeering naar Washington is gezonden met
de bekende opdracht om den president der Vereenigde Staten den moeilijken toestand,
waarin België verkeert, kenbaar te maken en hem nauwkeurig in te lichten over het
optreden der Duitsche troepen sedert hun komst in België, geen ander doel hoeft en
zelfs niet veronderstellenderwijze een eventueele tusschenkomst van het kabinet te
225 Washington in het tegenwoordige conflict, dat Europa verdeelt, ter sprake zal
brengen. Het gezantschap bevestigt, dat de missie te Londen heeft vertoefd en daar
gevraagd heeft koning George te mogen begroeten en Sir Edward Grey en haar dank
betuigd heeft voor den op hoogen prijs gestelden steun, door Engeland aan België
verleend.

230

DUITSCHLAND.

Duitsche diplomaten te velde.

Evenals in 1870 is ook thans de Duitsche rijkskanselier met een staf van medewerkers
mede naar het hoofdkwartier getrokken. Aan den rijkskanselier, die luitenant-generaal
235 à la suite is, is toegevoegd de legatieraad von Mutius. Van het ministerie van
buitenlandsche zaken zijn medegegaan: de staatssecretaris von Jagow, de leider der
politieke afdeeling v. Stumm, de legatieraden von Radowitz en Riezler.
Vertegenwoordiger van het departement van buitenlandsche zaken bij den Keizer is von
Treatler, Pruisisch gezant te München.

240

De "Bugra".

Naar aanleiding van een bericht in de "Temps", dat in de Russische, Engelsche en
Fransche paviljoens op de Graphische Tentoonstelling te Leipzig brand zou zijn
uitgebroken en dat er geen hand zou zijn uitgestoken om iets te redden, deelt het
245 ministerie van buitenlandsche zaken te Berlijn aan het Duitsche consulaat-generaal te
Amsterdam mede, dat dit geheele bericht op fantasie berust. De paviljoens zijn nog
precies in denzelfden toestand als bij de opening.

TURKIJE.

Turkije en Griekenland.

250 WEENEN, 7 Sept. (W. B.) De "Südslavische Korresp." bericht, dat aan haar
vertegenwoordiger te Konstantinopel ingevolge een opdracht van den grootvizier een
verklaring werd ter hand gesteld, volgens welke de in de laatste dagen verspreide
berichten over een bedenkelijke wending in de verhouding tusschen Turkije en
255 Griekenland ongegrond zijn. De onderhandelingen met Griekenland, die onder gunstige
auspiciën begonnen zijn, worden door Halil bey en den Griekschen gedelegeerde met
grootte kans op succes voortgezet. De bewering, dat Turkije oorlogstoebereidselen zou
maken tegen Griekenland, is onjuist. Turkije wenscht met Griekenland op vredelievende
wijze de eilanden quaestie te regelen. In Turkije is men van meening, dat te Athene
260 dezelfde opvatting heerscht.

ENGELAND.

De "Pathfinder" gezonken.

265 Volgens een particulier bericht uit Terneuzen aan de *N. R. Ct.*, is de "Pathfinder"
van de Engelsche marine op de Tyne bij Newcastle op een mijn geloopt en gezonken.
Het verlies aan menschenlevens moet zeer groot zijn. (De "Pathfinder" is een z.g.
scout, welke type oorlogsschepen dient voor het doen van verkenningen of het
begeleiden van torpedojager-flottieljes. Het schip liep in 1904 van stapel. De
270 waterverplaatsing is 2940 ton. De snelheid bedraagt 25 knoop. De bewapening bestaat
uit 10 kanonnen van 7.6 c.M. en 6 van 4.7 c.M. De bemanning telt 300 koppen.) Reuter
verneemt nader uit betrouwbare bron, dat de kapitein en 50 à 60 man van de bemanning
van de "Pathfinder" gered zouden zijn.

RUSLAND.

Officieele Russische mededeelingen.

275 De Russische Legatie ontving de volgende inlichtingen omtrent de krijgsverrichtingen
der Russische legers: I. Het Russische leger dat Lemberg genomen heeft, is naar het
Zuiden voortgerukt en heeft de stad Strye bezet, het knooppunt van de verkeerswegen
van Zuid-Galicië. II. De Russische cavalerie heeft de bergpassen in de Karpathen in
280 Oost-Galicië bezet. III. Het Russische leger dat de linie Lublin-Chelm had bezet na
den tegenstand van de Oostenrijksche legers in deze streken te hebben gebroken, en
hun zware verliezen te hebben toegebracht, heeft 4 Sept. het offensief genomen. In
een gevecht werd het geheele 45e Oostenrijksch-Hongaarsche infanterieregiment,
bestaande uit 44 officieren en 1600 soldaten, omsingeld en gaf zich krijgsgevangen.
285 Een Duitsche troepenafdeeling die het Oostenrijksche leger te hulp kwam, is door de

Russische troepen ten Westen van den Weichsel aangevallen. IV. In Oost-Pruisen waren or deze laatste dagen slechte gevechten van weinig beteekenis. Het Russische leger heeft sterke stellingen ingenomen tot de linie van Tilsit naar Johannsburg, langs de rivieren de Deime en de Alle, over Tapan loopende.

290

De Russen in het veroverde gebied.

PETROGRAD, 4 Sept. (Russ. Tel. Agent.) (Vertraagd.) De generaal-opperbevelhebber heeft bevolen: 1o. naarmate van de bezetting van vijandelijk gebied door de Russische troepen moet dit in het oorlogsgebied worden opgenomen; 2o. het gebied in Oostenrijk-Hongarije zal bij bezetting door de Russen worden gemaakt tot een bijzondere provincie, waarvan het opperbestuur zal worden toevertrouwd aan den opperbevelhebber der legers op het zuidwestelijk oorlogsgebied.

295

TELEGRAMMEN.

Vorst Karl zu Schwarzenberg. †

PRAAG, 7 Sept. (W. B.) Vorst Karl v. Schwarzenberg, majoraatsheer van Woslik, is te Soekowar in Slawonië overleden. (Het geslacht Schwarzberg bezit in Bohemen ongeveer een dertigste van de geheele oppervlakte van het land en bovendien nog het vorstendom Schwarzenberg in Beieren en verschillende landgoederen in Beneden-Oostenrijk, Salzburg en Stiermarken, samen 204,388 H.A. De oudste zoon van den overleden vorst Karl, geboren in 1911, wordt erfgenaam van deze kolossale bezittingen. Red. H.)

305

Benedictus XV.

ROME, 7 Sept. (Reuter.) De "Agenzia Stefani" bericht: De Paus ontving in de troonzaal het *corps diplomatique*, bij den Heiligen Stoel geaccrediteerd. Omgeven door zijn hof stoet, kwam Z. H. de zaal binnen en nam plaats op den troon. De deken van het *corps diplomatique*, de ambassadeur van Oostenrijk, las een rede voor in de Fransche taal, waarin hij warme gelukwenschen uitsprak en uiting gaf aan de gevoelens van diepen eerbied, die allen bezielde. De Paus antwoordde in 't Fransch. Hij uitte de beste wenschen voor alle naties en sprak de hoop uit, dat de goede betrekkingen tusschen den Heiligen Stoel en de verschillende vertegenwoordigde landen onveranderd zouden voortduren. Daarna opstaande van den troon, liet hij de diplomaten toe tot de handkus, waarbij hij ieder hunner op vriendelijke wijze toesprak. De Belgische gezant stelde den Paus een brief ter hand, welke de goede wenschen van den koning der Belgen inhield. Na deze ontvangst bracht het *corps diplomatique* een bezoek aan den staatssecretaris kardinaal Ferrata.

310

315

320

Nederland en de oorlog.

Uitvoerverbod voor huiden.

Naar wij vernemen, wordt heden het uitvoerverbod voor huiden uitgevaardigd.

325

Werkloosheid in de Vakbonden.

Men bericht ons van de zijde van het Nederlandsch Verbond van Vakvereeningen: Onmiddellijk na de Hoofdbesturen-vergadering van 9 Augustus j.l. stelden de bij de N. V. V. aangesloten Bonden een onderzoek in naar den omvang der werkloosheid in hunne afdelingen. Van deze uiteraard tijdroovende en omvangrijke enquête ligt thans het grootste deel der gegevens voor ons. De 26 Bonden wier antwoord reeds thans overzichtelijk is samen te vatten, telden op of omstreeks 1 Augustus j.l. 81.549 leden. Een achttal dezer bonden, waaronder de drie bonden in het Bouwvak, die der Havenarbeiders, der typografen en van het Huispersoneel, konden niet het juiste werkloozental per 1 Augustus vaststellen, ten gevolge van de eigenaardige omstandigheden in het bedrijf. Van de overige 18 Bonden hadden er zes op 1 Augustus geen werkloozen. Daartoe behoorden da arbeiders in de Drankindustrie, de Gemeentewerklieden, de Kuipers, het Spoor- en Tramwegpersoneel, de Textielarbeiders en de arbeiders in den landbouw, enz. In 12 Bonden met 36.715 leden kon worden, vastgesteld dat zij op 1 Augustus te zamen 6120 werklooze leden hadden. Van dit aantal kwam op rekening van den A. N. D. B. alleen 4381. Zondert men den A. N. D. B. uit, dan hadden de overige 11 Bonden met 26.930 leden op 1 Augustus 1739 werkloozen of 6.46 % van hun ledental.

330

335

340

345

350

Blijkt uit deze cijfers, dat in de laatste dagen van Juli de oorlog reeds zijn schaduwen vooruit wierp, in welke mate het acuut worden van den oorlogstoestand het economische leven beïnvloedde, blijkt afdoende uit de beschikbare gegevens betreffende 15 Aug. Op of omstreeks dien datum, hadden 21 Bonden met 67.191 leden niet minder dan 16.840 werkloozen. waarvan alleen de A. N. D. B. 8311. Zondert men dien Bond uit dan waren van de 57.406 leden der overige 20 Bonden 8529 of 14.85 % volslagen werkloos. Een 14-tal bonden met 39.845 leden wist bovendien materiaal te

verzamelen betreffende het aantal leden, dat korter werkte dan den gebruikelijken tijd. Dit aantal was 7505, waarvan o.m. werkzaam waren in de sigarenindustrie 2435, in het drukkersbedrijf 1217, in de textielindustrie 1185, in de kledingindustrie 1030 en in de meubelindustrie 611. Deze cijfers leveren echter een te gunstig beeld, omdat 1. nog niet alle afdeelingen dezer bonden met haar onderzoek gereed waren, en 2. de beperking van den dagelijkschen arbeidstijd der timmerlieden nog niet overzichtelijk was vast te stellen. Uit dien hoofde is ook het aantal van hen die op 15 Augustus den gebruikelijken tijd werkten nog niet zuiver te bepalen. Neemt men echter aan, dat alle werkende timmerlieden hun volle dagtaak verrichtten, dan werkten op 15 Augustus 26.235 leden van 17 bonden (met 54.908 leden), den gebruikelijken tijd. Met ruim 52 % dier bondsleden was dit dus niet het geval. In al deze cijfers aangaande de werkloosheid zijn niet begrepen de 9057 leden van 24 Bonden, die onder de wapenen moesten komen. Het is dus duidelijk, dat de oorlogstoestand zwaar drukt op de arbeidersklasse en hare organisaties. Of, en in welke mate, de werkloosheid zal toenemen, hangt van talrijke factoren af. In verschillende bedrijven is in de tweede helft van Augustus ongetwijfeld wat verlevendiging gekomen; in andere daarentegen nam de werkloosheid toe. De Vakbonden gaan voort met het verzamelen van gegevens, en doen voorts al het mogelijke om hunne leden in deze ernstige tijden bij te staan.

370

Ten bate van "Onze jongens aan de grenzen."

Op initiatief van enkele leden der Bredasche Zwemvereniging werd Zondagmiddag te Breda in de militaire zwemkom een zwemfeestje gehouden, waarvan de opbrengst ten goede zou komen van "Onze jongens aan de grenzen." Daar het doel zóó sympathiek was kon 't niet anders, of de opkomst van 't publiek moest goed wezen. Vele dames en heeren, onder wie we ook den burgemeester van Breda opmerkten, volgden met belangstelling de verschillende wedstrijden. De Rotterdamsche Zwemclub verleende hare medewerking en maakte van deze gelegenheid meteen gebruik om te Breda, waar de zwemsport nog lang niet genoeg beoefend wordt, propaganda voor deze gezonde lichaamsbeweging te maken, door een keurig waterpolo te zien te geven en het redden van drenkelingen te demonstreeren. Een groepje jongelui had een orkestje gevormd en droeg daarmee zeer veel bij tot opvroolijking der wedstrijden. De kleine entree voor deze wedstrijden geheven, gevoegd hij den verkoop van programma's en ruikertjes maakte, dat aan het Comité f60 kan afgedragen worden.

385

De geest onder de troepen.

Men schrijft ons: Een Engelsch schrijver heeft er onlangs op gewezen wat 'n ontzaglijke taak het is, een leger maandenlang gemobiliseerd te houden zonder de opgewektheid, de kracht en de waakzaamheid van den troep verloren te doen gaan. Die taak heeft Nederland thans te vervullen, en het was ook over Nederland, dat de schrijver sprak. Als er maar vijanden zijn, als er gestreden wordt, als elk oogenblik een overval is te wachten, dan blijven de oplettendheid en de strijd lust er bij manschappen en kader wel in. Maar als het gevaar zich van de grenzen verwijderd, iedere eentonige dag aan den andere gelijk is, dan dreigen al de qualiteiten, die de soldaat allermeeest behoeft, te gaan slapen. En toch moeten zij wakker blijven, moet het wapen, dat ons leger vormt, ieder moment tot oogenblikkelijk gebruik gereed zijn. De autoriteiten doen wat menschen vermogen om daarvoor te zorgen. En ook de burgerij blijft niet achter. Van zeer vele kanten zorgt men voor opwekking van den troep. In en om de groote steden, waar reeds vanzelf zooveel afwisseling geboden wordt, behoeven dan ook verveling en lusteloosheid niet binnen te sluipen. Maar elders? Beseft men wat het beteekent, dag in, dag uit, binnen de kleine ruimte van een fort te verblijven, gedaan te hebben wat noodig was voor het geheel gereed maken van de defensie, langzamerhand geen nieuws mee aan elkaar te vertellen te hebben, en dan nog een eindeloosheid van precies gelijke dagen voor zich te zien? Geen frissche marschen met opwekkende muziek, geen concerten of tooneelavonden, geen wandelingen door parken of bosschen. Altijd hetzelfde, dezelfde menschen, dezelfde ruimte, hetzelfde werk en dezelfde rust. Beseft men wel hoe zwaar dat te dragen is? En hoe noodzakelijk het mag heeten, dat wij allen het mogelijke doen om dat zware wat lichter te maken? Een van de pogingen daartoe is de verschaffing van tabak en sigaren, die het comité onder voorzitterschap van den gep. luit.-generaal W. G. F. Sniijders, zich ten doel stelt. Men bedenke toch hoe velen daar op eenzame plekken zijn opgeborgen, die uit zaken of betrekking zijn gehaald, wier huisgenooten met wat steun zorgelijk rondkomen en die nu, dragende voor ons de lasten van de landsverdediging, zelfs de gewone sigaar of de dagelijksche pijp tabak niet kunnen hebben. Ieder die begrijpt welk een troost juist deze versnapering in moeilijke en treurige dagen kan geven, moet de behoefte gevoelen het Comité te steunen. Er kwam geld in, maar te weinig, veel te weinig. Veel te weinig ook, als men bedenkt, dat iedere gulden, voor dit doei gegeven, tevens mede

415

helpt om een van de belangrijkste industrieën, die ons land bezit, zoo goed mogelijk door den benarden tijd heen te helpen, indirect dus een middel tot voorkoming van werkloosheid is. Laat ieder die nog niets gaf dus zijn bijdrage zenden. Den
420 behoeftige steunen is goed, werkloosheid en vooral verslapping van den geest in het leger voorkomen, is beter. Penningmeesteres van het Comité is mejuffrouw W. C. G. Booms, Nassaulaan 21, Den Haag.

425 **De Kieswet en de tijdsomstandigheden.**

Door het gemeentebestuur van Zaandam is het volgende adres verzonden aan H. M. de Koningin: Aan H. M. de Koningin. Geeft eerbiedig te kennen de Raad der gemeente Zaandam, dat de kieswet in art. 3 van de uitoefening van het kiesrecht o. a. uitsluit
430 hen, die in het burgerlijk jaar, voorafgaande aan de vaststelling der kiezerslijsten, onderstand van een instelling van weldadigheid of van een gemeentebestuur hebben genoten, terwijl art. 4 dier wet onder onderstand verstaat elke ondersteuning in geld of andere benoedigheden, tot leniging van nood aan behoeftigen verstrekt, wordende onder "benoedigheden" geneesmiddelen niet begrepen; dat de toepassing van deze artikelen in gewone omstandigheden reeds tot bezwaren aanleiding geeft, omdat vaak
435 niet is uit te maken of verstrekte onderstand is het voorzien in noodduft, dan wel meer is aan te merken in weder voorbijgaande moeilijke omstandigheden; dat echter in het loopende jaar ten gevolge van de mobilisatie vele gezinnen en personen moeten geholpen worden in geld of natura, kiezers die in normale tijden zonder steun van derden in hun onderhoud kunnen voorzien; dat bovendien art. 10 der Kieswet bepaalt,
440 dat vóór of op 1 Maart van eenig jaar de aanslagen in 's Rijks directe belastingen moeten zijn betaald om op de kiezerslijst te worden gebracht; dat deze laatste bepaling, van de kiezerslijst 1915/1916, het jaar der periodieke verkiezingen voor den Gemeenteraad, een niet onbelangrijk aantal personen ambtshalve zal afvoeren, omdat het te voorzien is dat velen door de tijdsomstandigheden onmachtig zullen zijn
445 hun Rijksbelasting ditmaal op tijd te voldoen; redenen waarom adressant Uwe Majesteit met den meesten eerbied verzoekt wel te willen bevorderen, dat ter zake een ontwerp-noodwet bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal worde ingediend.

De Oostenrijksche gezant.

450 Baron von Giskra, gezant van Oostenrijk-Hongarije te Den Haag, heeft f250 doen toekomen aan de in Nederland achtergebleven gezinnen van reservisten van het Oostenrijksch-Hongaarsche leger, die onder de wapenen zijn geroepen. Gelijke som is door den gezant geschonken aan het Nederlandsche Roode Kruis, ter welks beschikking hij tegelijkertijd den tuin van het gezantschapsgebouw heeft gesteld voor het
455 eventueel daarin plaatsen van een ruime barak.

BINNENLAND.

De "Tambora".

460 Het schip heeft, naar wij nader vernemen, te Brest van de lading koffie, thee en rijst moeten lossen.

De "Nieuw-Amsterdam".

Onze Washingtonsche correspondent, aan boord van het s.s. "Nieuw-Amsterdam", dat hedennacht in den Nieuwen Waterweg werd verwacht, meldt ons per radio-telegram: "De
465 "Nieuw-Amsterdam" is door het Fransche stoomschip "La Savoie" van de "Compagnie Générale Transatlantique", dat thans dienst doet als hulpkruiser, Woensdag opgebracht naar Brest, waar het schip vijf dagen is vastgehouden. "800 Duitsche passagiers zijn gevangen genomen. "Het grootste deel der lading moest in Brest gelost, worden. "Elke verbinding met de Nederlandsche legatie in Parijs of Bordeaux totaal afgesneden".

DE PERS.

Het Gewapende Volk.

Onder dit opschrift komt in "De Jonge Man" een artikel voor van de hand van den oud-minister van Oorlog H. Colijn. Het Nederlandsche Leger op voet van Oorlog! De Vloot
475 gemobiliseerd! Het Nederlandsche volk, in zijn militair georganiseerd gedeelte, gereed om op het eerste sein van zich af te slaan en zoowel zijn onzijdige houding als zijn zelfstandig volksbestaan te verdedigen! Er waren er in ons land maar weinigen, die ernstig geloofden, dat dit nog eens komen zou. Vredesvrienden hadden zóó lang gezongen, dat velen er door in slaap waren gevallen. Anderen hadden betoogd
480 — en ook zij hadden hun gehoor gevonden — dat een oorlog op groote schaal tot de economische onmogelijkheden behoorde. Derden weer waren van meening dat Nederland toch weerloos was en dit het dus geen zin had veel zorg aan onze defensie te besteden, waar men immers het geld zoo goed voor andere dingen gebruiken kon. En

485 tegen dien Driebond moest het Nederlandsche Legerbestuur vechten om voor 's lands
weermacht het allernoodigste te verkrijgen. Dat de voorstanders van een krachtige
defensiepolitiek beter hebben gezien dan hun tegenstanders is thans door de uitkomst
bewezen, zegt de schrijver.

De aandonderende sneltrein wordt niet opgehouden door een grassprietje op de rails.
Even weinig vermocht de vredesbeweging tegen de nationale volksstemming toen het
490 spannen ging. De aankondiging van den komenden krijg bracht inderdaad een gevoeligen
schok toe aan alle economische verhoudingen, maar de naar de grenzen stormende
millioenen werden er in hun gang geen oogenblik door gestoord. Is dan misschien de
derde bedenking van grootere juistheid? Is dan wellicht het beweren, dat Nederland
zich toch niet verdedigen kan, door den loop der zaken gerechtvaardigd? Er waren
495 menschen die vroegen: Wat zullen wij met onze 200.000 man tegen de 4 millioen
Duitschers? Ja, in 1911, toen ook reeds de mobilisatie van het leger dreigde en
maatregelen genomen waren tot bescherming van de overgangen van de Maas in Limburg,
toen kon men in een onzer bladen lezen: "Wat moeten deze onnoozele paar duizend man
tegen de millioenen Duitschers?" Wie zich een worsteling denkt van Nederland alleen
500 tegen Duitschland en wie zich de zaak dan nog zoo voorstelt, dat 4 millioen
Duitschers zich richten zullen tegen de paar duizend bewakers en verdedigers van één
brug; ja, dien moet de moed wel in de schoenen zinken. Maar dat dankt hij dan aan
zijn eigen waanvoorstelling. Nooit toch is er één deskundige geweest, die voor de
weerbaarmaking van ons volk gepleit heeft met de gedachte dat wij het daarna alleen
505 tegen een Europeesche grootmacht zouden kunnen opnemen. Natuurlijk *indien* dat geval
zich voordeed, ook dan zou men hebben te doen wat mogelijk was. Maar het is niet met
het oog op die gebeurlijkheid allereerst dat onze tegenwoordige weermacht is
ingericht.

De heer Colijn zet dan uiteen, dat men sinds 1864 hoe langer hoe meer is gaan inzien
510 dat men zich moest wapenen tegen het veel grootere gevaar van schennis onzer
onzijdigheid en het daaruit voortvloeiend gevaar, in een oorlog betrokken te worden.
Niet maar "het hart van het land", het heele land moest verdedigd worden.
Een der eerste uitingen van dat gewijzigd inzicht was de schepping van een
afzonderlijk veldleger, van een operatief orgaan, dat kon optreden op elk punt van
515 onze grenzen, overal waar het noodig was. De latere wetten (zoo de Militiewet 1912)
hadden de strekking om de *geoeffendheid* van dat leger te verhoogen en om eene
geoeffende reserve beschikbaar te stellen. Dit laatste werd beoogd met de in 1913 in
werking getreden Landstormwet, die, als zij geheel zal zijn uitgewerkt, nog ruim
150,000 geoeffende mannen als reserve kan verschaffen. *Thans* behoort tot den
520 geoeffenden Landstorm echter nog slechts één lichting. Onder de maatregelen in de
laatste jaren genomen om de strijdvaardigheid van het leger te verhoogen, behoort
verder allereerst de in 1913 in werking getreden nieuwe organisatie van de infanterie
genoemd te worden, die de mobilisatie veel vereenvoudigde doordat, na de opkomst der
militie, geen nieuwe eenheden meer geformeerd behoeften te worden. Ook is den
525 laatsten tijd de voorraad munitie voor de infanterie en de veldartillerie belangrijk
vergroot.

Vrijdag 31 Juli achtte onze regeering het oogenblik gekomen om het Nederlandsche
leger op voet van oorlog te brengen. Zij was daarmee op tijd, doch ook geen minuut te
vroeg. Want reeds den volgenden dag gebeurde wat men in den kring der vakmannen
530 steeds als een vaststaand feit had aangenomen: Duitschland richtte zich tegen het
Fransche noorderfront. Vrijdags werd door ons gemobiliseerd; Duitschland mobiliseerde
toen nog niet. Er waren natuurlijk menschen die ons "aanstellerig" vonden, maar den
volgenden dag vloog het mobilisatiebevel langs alle draden door het Duitsche Rijk en
werd het neutrale Luxemburg door Deutsche grenstroepen op vredesvoet bezet, werd ook
535 aan België de eisch van vrijen doortocht gesteld. Aan den avond van denzelfden dag,
dat dit ultimatum te Brussel was overhandigd, was de opkomst van militie en landweer
bij ons een voldongen feit. Zeker, er viel nog veel te doen, maar als het op haren en
snaren gezet had moeten worden had den volgenden dag – d.i. 2 Augustus – met de
concentratie van de gemobiliseerde weermacht een aanvang gemaakt kunnen zijn. Indien
540 aan ons dezelfde eisch gesteld ware als aan België, dan zou – bij gemis van vestingen
aan de Maas – den 4en Augustus 's morgens het Nederlandsche veldleger op zijn post
zijn geweest. 't Is nu anders geloopt. Er zijn enkele dagen geweest van onzekerheid,
geboren uit de omstandigheid, dat het gevaar evengoed uit het westen komen kon als
uit het oosten. Dit noopte tot het volgen van een andere gedragslijn bij het
545 opstellen van de troepen, maar als het gevaar zich bij ons even duidelijk geteekend
had als bij België, naar welke zijde ook, dan waren we *klaar* geweest. Evenwel, met
het oog op de zeer *snelle* inleiding van vijandelijkheden, reeds in den morgen van den
4en Augustus, ook geen minuut te vroeg.

Wat België trof, schrijft de heer Colijn, was door ieder deskundige verwacht.

550 Tientallen van lijvige studies over den toekomstoorlog zijn in de laatste jaren
 verschenen en ieder schrijver nam als eene vanzelfheid aan wat gebeurd is. Wat meer
 zegt: België zelf legde met het oog daarop zijn Maaslinie aan en wij hebben er ons
 veldleger om in het leven geroepen. Men kan verontwaardigd zijn over de gepleegde
 neutraliteitsschennis, maar dat men er verbaasd over is geweest wekt ???. Kan onze
 555 defensiepolitiek in de huidige omstandigheden nu op vrucht wijzen? vraagt de
 schrijver. Dat wij *voornemens* waren schending van ons grondgebied door een der
 oorlogvoerenden met de wapenen te beletten, bleek uit het mobilisatiebevel, dat
 gegeven werd gelijk met de algemeene mobilisatie in Rusland en Oostenrijk, doch nog
 één dag vóór de Duitsche en Fransche mobilisatie; één dag vóór het ultimatum aan
 560 België; drie dagen vóór de oorlogsverklaring van Duitschland aan Frankrijk. En dat
 wij *bij machte* waren om ons voornemen gestand te doen, bleek uit de snelle
 mobilisatie die afgeloopen was toen België de Duitsche eischen terugwees. Wie zal nu
 zeggen welken invloed deze houding op onze naburen heeft geoeffend? In een
 565 *algebraïsche formule* is dat niet uit te drukken, maar wel mag gezegd, dat een
vastberaden houding gepaard aan het *vermogen* om van zich af te slaan, ons gevrijwaard
 hebben voor molest. En dat is nu juist het punt waarin de onmachtzeurders zich altijd
 vergist hebben. Zij hebben zich blind gestaard op de tien tegen honderd, de honderd
 tegen duizend. Ze hebben uit het oog verloren dat het bij de tegenwoordige
 570 groepeerings der mogendheden vooral hierom ging, of Duitschland ons gaarne naast
 Engeland, of Engeland ons gaarne naast Duitschland zag optrekken! Want één van tweeën
 zou toch feitelijk het geval zijn indien een der twee tegenstanders onze neutraliteit
 opzettelijk schond. En zegge men nu niet, dat dit argument Duitschland dan toch niet
 weerhouden heeft om België's neutraliteit te schenden; want dan vergelijkt men wat
 voor vergelijking niet vatbaar is. Dan vergelijkt men noodzakelijkheid met
 575 wenschelijkheid. Van *zuiver militair standpunt* bezien was het voor Duitschland
noodzakelijk om over België naar Frankrijk te trekken en daarom was het betreden van
 België's bodem door de Duitsche legers nagenoeg tot zekerheid geworden. Met betrekking
 tot Nederland kan alleen van *wenschelijkheid* gesproken worden. Het bezit der
 spoorwegen over Maastricht en Roermond zou de Duitsche operaties zeer
 580 *vergemakkelijkt* hebben, maar 't *kon* ook zonder dat. En dan geeft de te verwachten
 tegenstand den doorslag of men 't al of niet doen zal. Die maakt dan uit of 't dan
 nog voordeelig *blijft* een tegenstander meer te scheppen. Zóó staat de zaak en niet
 anders. Men kan over dat alles treuren, maar men heeft het *feit* te aanvaarden. En
 585 daaruit volgt dan ook onverbiddeijk dit, dat men zich te krachtiger wapenen moet,
 naarmate het voor een der grootmachten verleidelijker is om het grondgebied van een
 naburigen kleinen staat voor zijne operatiën te gebruiken. Hoe groter kracht die
 kleine buurman ontwikkelen kan, hoe minder kans dat hij in den oorlog wordt
 meegesleept. Dat is het leidend beginsel geweest van hen, die het pleit hebben
 gevoerd voor een krachtige defensie-politiek. En ook daarin heeft de uitkomst hen
 590 voorloopig in het gelijk gesteld, meent de oud-Minister.
 Tot heden zijn we nog niet in den oorlog betrokken geworden en dat hebben we in den
 weg der middelen te danken aan het feit, dat we een bruikbare weermacht bezaten en
 dat de Regeering bereid bleek haar te hanteeren. Hiermede is beslist dat onze
 595 defensiemiddelen bij den aanvang volkomen hebben beantwoord aan het doel dat men er
 mee beoogde. Maar als er nu eens werkelijk gevochten had moeten worden, zegt ten
 laatste de grootste der Thomassen. Zie dan naar België, zoo antwoorden we! Het heeft
 de grootten mogendheden geleerd, dat de kleine staten meer beteekenen dan zij
 wellicht vermoed hadden. En Nederland is in militair opzicht stellig niet de mindere
 van België.

600 Zoo kunnen we dan, oordeelt de schrijver, alleszins tevreden zijn over de bij den
 aanvang verkregen resultaten. Bij den *aanvang*... want nog is het einde niet!
 Allereerst toch hebben we, zoolang de vijandelijke legers nog bijna dagelijks in de
 nabijheid onzer grenzen op elkaar stooten, te waken dat troependeelen, die verdwalen
 605 of over onze grenzen uitwijken, dadelijk *ontwapend* en *geïnterneerd* worden. Niet
 minder scherp zullen we er op hebben toe te zien, dat, bij gevechten nabij de grens,
vervolgende troepen in hun ijver zich niet laten verlokken hun vervolging uit te
 strekken op Nederlandsch territorium. 1) Zoolang men bij een en ander met kleine
 troepenafdeelingen te doen heeft, levert deze taak geen bijzondere moeilijkheden op,
 maar als er geheele legers ontwapend en geïnterneerd moeten worden – zooals den 1en
 610 Februari 1871 het geval was met het 84,000 man sterke leger van Bourbaki aan de
 Zwitsersche grens – dan wordt de zaak moeilijker, vooral als zulk een wijkend leger
 op den voet door den overwinnaar wordt gevolgd.
In de tweede plaats blijft het gevaar voor opzettelijke neutraliteitsschennis
 bestaan. Men zij in zijn oordeel daarover voorzichtig en billijk. De nu aangevangen
 615 worsteling is de geweldigste die de wereld ooit aanschouwde. Het is voor de 4

continentale grootmachten er op of er onder en waarschijnlijk voor goed. "Het einddoel van dezen kamp" – zoo schreef de "Hamburger Nachrichten" van 11 Augustus j.l. – "is eene nieuwe regeling van de machtsverhoudingen in het centrum van Europa, en daardoor eene wijziging in den bloedsomloop van het geheele politieke organisme der oude wereld." Daar gaat het inderdaad heen!

620 Men bedenke wat dat zeggen wil en vrage zich dan dit eens af: indien de zaken voor Duitschland b.v. eens zóó komen te staan dat het winnen kan door b.v. een half millioen zijner reservetroepen snel in Noord-België te werpen en dat het verliest wanneer zulks te laat geschiedt, wat zal het dan doen? Dan zal het alleen vragen wat 625 grooter tijdsverlies met zich brengt: het Nederlandsche leger op zij dringen of een omweg maken ten zuiden van Limburg. En het zal den weg nemen die het minste tijd kost. Men kan volkomen dezelfde vraag stellen met betrekking tot Engeland. Het is nog onmogelijk te zeggen hoe het verloop zal zijn. Iedere dag, ja ieder uur kan nog 630 nieuwe wendingen brengen. En al dien tijd moet het leger wachten, gereed tot daden! Ten derde zij er de aandacht op gevestigd dat Japan aan Duitschland een ultimatum stelde, over inwilliging waarvan zelfs niet gedacht kan worden. Zijn de courantenberichten juist, dan zou de Japansche actie zich tot Kiau-Tsjao bepalen. Maar zal het daarbij blijven? Zal Japan behalve Kiau-Tsjao misschien ook trachten Samoa, de Carolinen en de verdere ten oosten en noord-oosten van onzen Archipel 635 gelegen Polynesische eilanden te veroveren? Zal het hiermee zijn politiek ideaal: de alleenheerschappij in den Stillen Oceaan een schrede naderbij komen? Zal Amerika dit zonder protest toelaten of staat ons ook daar een strijd op leven en dood te wachten? Zullen wij daar buiten kunnen blijven? En als wij in Azië eens meegesleept mochten worden in een krijg tegen Engeland's bondgenoot Japan, wat zullen daarvan dan de 640 consequenties zijn voor onze houding in Europa?

Het Japansche ultimatum brengt ons een nieuw gevaar voor verwickelingen. Ook hieromtrent moot het leger wachten, gereed tot daden! Ten vierde ligt in de 645 toepassing van artikel 7 van het Rijnvaarttractaat, dat aan Duitschland vrijen doorvoer waarborgt een oorzaak van mogelijke conflicten. En eindelijk, nogmaals wijzend op de "Hamburger Nachrichten" van 11 Augustus, het gaat om een nieuwe regeling van de machtsverhoudingen in centraal-Europa, in een wijziging van het geheele politieke organisme der oude wereld. Dat kan voeren tot de noodzakelijkheid om onze neutraliteit te laten varen. Wanneer er een geheel nieuwe kaart van Europa geteekend moet worden, wanneer dat eens de uitkomst zou zijn van de nu aangevangen 650 worsteling, dan kan er een oogenblik komen dat ook wij onze stem moeten doen hooren. Niet uit dwaze, belachelijke zucht om aan groote politiek te doen, maar om bij de eindregeling onze eigen belangen te waarborgen. En dan verlieze men niet uit het oog, dat een paar honderd duizend man volkomen versche troepen aan het eind van een grooten oorlog driemaal zooveel waard zijn als in het begin. Ook daarom moet het 655 leger wachten, gereed tot daden.

De heer Colijn besluit aldus: Ga – zoo is ons aller bede – de oorlogsgeesel aan ons Land en aan zijn Koloniën voorbij! Wij begeeren niet anders dan een bescheiden plaats onder de zon, dan een onafhankelijk volksbestaan en de getrouwe bewaring van wat ons 660 door Gods voorzienig bestel in den loop der historie is toebetrouwd. Evenwel, komt het anders, dan zal het gewapende Nederlandsche Volk zijn plicht doen, dan zal blijken dat "Das Volk in Waffen!" niet alleen voor Duitschers geschreven werd. Tot zoolang: wachten! Bidt God, maar houdt het kruit droog!

665 1) Het gevaar daarvoor is door de Deutsche overwinningen na het schrijven van dit artikel wel verminderd, maar niet opgeheven (Antwerpen).

Posterijen en Telegrafie.

De directeur van het Postkantoor te Amsterdam maakt bekend, dat op Dinsdag den 8sten 670 September a.s. met een der stoomschepen (vermoedelijk s.s. "Pomona") van de Koninklijke Nederlandsche Stoomboot Maatschappij, een brievenmaal zal worden verzonden naar Kopenhagen. In deze zending zal worden opgenomen de correspondentie voor Denemarken, Zweden en Noorwegen. De laatste buslichting aan het Hoofdpstkantoor zal geschieden te 3 uur namiddags, terwijl aangeteekende stukken ter verzending 675 worden aangenomen tot 2 uur 's middags. Wegens het later vertrek op 9 dezer van het stoomschip "Zeelandia" van den Koninklijken Hollandschen Lloyd naar Lissabon en Zuid-Amerika, wordt nader bekend gemaakt, dat de laatste buslichting aan het Hoofdkantoor voor de verzending met genoemd stoomschip zal plaats hebben te 2.30 namiddags en voor aangeteekende stukken de laatste inneming te 1.30 namiddags.

680 **Laatste Berichten.**
De "St. Paul".

FRANKFORT a/d MAIN, 7 Sept. (W. B.) Aan de "Frankf. Zeitung" wordt uit Stockholm bericht: De ondergang van het Zweedsche stoomschip "St. Paul", dat bij North-Shields op een mijn is gestooten, heeft diepen indruk gemaakt op de reederijen alhier. Het verlies van dit schip zal zeker leiden tot beperking van den handel tusschen Zweden met de Engelsche Oostkust.

DRIJVENDE MIJNEN.

690 (Vlissingen, 6 Sept.) De gisteravond te Vlissingen binnengekomen mailboot "Oranje Nassau" rapporteert, des middags bij East Goodwin gepraaid te zijn door een Engelschen torpedojager, welke mededeelde, dat nabij het Sandettilichtschip drijvende mijnen waren gerapporteerd, zoodat tot voorzichtigheid moest worden aangespoord.

695 NIEUW-AMSTERDAM. (Amsterdam, 7 Sept.) Naar ons wordt geseind, heeft het stoomschip "Nieuw Amsterdam" te Brest het grootste deel zijner lading moeten lossen. (Zie verder onder "Binnenland").

Weenske Beurs.

700 In het vrije verkeer hadden op de beurs omzetten plaats in Alpine Montan aandeelen tegen kr. 670 en kr. 680, Kreditaandeelen kr. 572 en Skoda-aandeelen kr. 592. Hongaarsche Kronenrente noteerde 72.25 en Meirente 75.50%. Bij de banken is de toenemende geldruimte merkbaar, zoodat zij hunne giroverplichtingen thans aflossen.

Het economisch leven in Engeland en de oorlog.

705 Handel en industrie in Engeland ondervinden nog steeds in zeer sterke mate den invloed van den oorlog. De crisis in het economisch leven schijnt echter thans haar hoogtepunt wel te hebben bereikt, te oordeelen naar de cijfers der werkloosheid. Het aantal werklozen, ingeschreven bij de arbeidsbeurzen in vakken die niet onder de verzekeringswet vallen, was drie weken geleden met 30,000 gestegen, veertien dagen
710 geleden met 9000 en in de afgelopen week slechts met 1000. Het bedraagt thans in het geheel 80,687. In de vakken die onder de verzekeringswet vallen bedroeg het aantal werklozen op 4 Augustus 4%, op 14 Augustus 5.1%, op 25 Augustus 5.8% en thans 6.2%. Het percentage der stijging is dus ook daar aan het verminderen. Intusschen moet bij
715 de beoordeeling der cijfers in aanmerking worden genomen, dat de werkloosheids-cijfers veel hooger zouden zijn indien niet velen van hen die thans zonder betrekking zijn, dienst bij het leger hadden genomen en dus thans niet tot de werklozen worden gerekend. In Lancashire neemt de werkloosheid nog sterk toe, wat allermint te
720 verwonderen valt, aangezien vier vijfde der katoen-industrie voor export werkt en deze uitvoer thans bijna geheel stilstaat wegens de ontwrichting der buitenlandsche markten en de moeilijkheid om geld te verkrijgen. Ook in den scheepsbouw aan de Clyde gaat het zeer slecht. In Augustus leverden de scheepsbouw-werven slechts 15,620 ton
725 scheepsruimte af, het laagste cijfer sinds 1886. Voor een deel was dit wel is waar een gevolg van het feit, dat zooveel mogelijk alle beschikbare krachten worden geconcentreerd op den bouw van oorlogsschepen, maar daar komt toch bij dat in het
730 geheel geen nieuwe orders voor de handelsvloten worden ontvangen en dat men om begrijpelijke redenen huiverig is oude bestellingen te voltooiën. In de ijzer- en staalindustrie begint het daarentegen beter te gaan, niet slechts voor bewapeningsdoeleinden, doch ook in andere branches. Verschillende staalfabrieken, die gesloten waren, worden heropend.

Buitenlandsche ondernemingen in Duitschland.

Teneinde te verhinderen, dat ondernemingen die van uit het vijandelijke land geleid of bestuurd worden of welker opbrengst geheel of gedeeltelijk naar het buitenland vloeit, zaken doen op eene voor het Rijk schadelijke wijze en in het bijzonder
735 winsten voor het vijandelijke land opleveren, heeft de Bondsraad eene bijzondere bepaling in het leven geroepen voor eventueel toezicht op buitenlandsche ondernemingen. Mot toestemming van den Rijkskanselier kunnen controle-beambten worden aangesteld, die de boeken en bescheiden mogen inzien. Gelden of andere waarden mogen niet naar het vijandelijke land worden overgemaakt. Ook kan worden bevolen dat geld
740 of waarden ten behoeve van de rechthebbenden bij de Rijksbank moeten worden gedeponneerd, waarbij in het bijzonder gedacht is aan eventueel uit te keeren dividenden. Wie als leider van eene onderneming tegen deze bepalingen handelt, kan worden gestraft met M. 50,000 boete en gevangenisstraf van 3 jaar.

745 **Voorziening in Duitschland's legerbehoefden.**

De afsluiting van Duitschland's buitenlandschen handel maakt de voorziening in de legerbehoefden in sommige opzichten niet gemakkelijk. Hieraan is thans ten deele tegemoet gekomen door oprichting der Kriegsmetall Aktiengesellschaft en van een soortgelijke vennootschap voor wolfabrikaten. Beide stellen zich uitsluitend ten
750 doel, met medewerking van een aantal der voornaamste producenten in de betreffende branches, in de legerbehoefden te voorzien. De Kriegsmetall A. G. heeft een kapitaal van Mk. 6 milloen. Zij mag dividend noch liquidatiewinst aan haar aandeelhouders uitkeeren. De wollen-goederen-maatschappij, die zich voornamelijk ten doel stelt uniformen voor leger en vloot te leveren, verkrijgt van de Duitse regeering het
755 recht voorraden wol en halffabrikaten in Duitschland en in veroverde streken in beslag te nemen en voor het genoemde doel te verwerken. De Duitse regeering heeft bepaald dat een inventaris moet worden opgemaakt van groote graanvoorraden, die in beslag mogen worden genomen, wanneer de eigenaars weigeren ze tot aannemelijke
760 prijzen voor het leger beschikbaar te stellen. Alle aankopen van graan voor het leger zullen in het vervolg geschieden door de Zentralstelle zur Beschaffung der Heeresverpflegung te Berlijn, teneinde te voorkomen dat verschillende autoriteiten de prijzen tegen elkaar opdrijven.

Moratoriumwissels.

765 De door het moratorium in Oostenrijk-Hongarije mogelijk geworden betalingsopschortingen zijn oorzaak, dat zelfs het beperkte voortzetten van vele industrieele ondernemingen twijfelachtig wordt, daar de banken geen nieuwe kredieten toestaan en de aanschaffing van grondstoffen bijna alleen tegen contante betaling kan
770 plaats hebben. Teneinde die moeilijkheden uit den weg te ruimen heeft de Brüner Kamer van Koophandel aan de regeering voorgesteld, geldverstrekking op grond van open, onder het moratorium vallende, boekvorderingen mogelijk te maken. Het moratorium zou dan zoodanig moeten worden gewijzigd dat over het bedrag van iemands
775 schuld aan den crediteur op diens verlangen een accept moet worden verstrekt, dat weder bij de Bank kan worden gediscoteerd. Verder zou dan moeten worden bepaald, dat die wissels eerst na afloop van het moratorium behoeven te worden betaald en dan in gedeelten en op bepaalde tijdstippen. Bij weigering om dergelijke accepten te
verstrekken zou het moratorium voor die schuld buiten werking moeten worden gesteld.

Buitenlandsche Handel van Duitschland.

780 Daar het natuurlijk niet wenschelijk is, meldt de "Köln. Ztg", dat onze tegenstanders op de hoogte worden gehouden van den in- en uitvoer, zullen de maandelijksche opgaven tot nader order niet worden gepubliceerd.

Firma Schneider te Breslau.

785 Volgens de "Confectionair" heeft de firma M. Schneider te Breslau hare betalingen gestaakt. Het passief bedraagt M. 3,000,000. Het actief kan nog niet worden opgegeven, maar daaronder is opgenomen het gebouw der firma voor M. 2,400,000, waarop een hypotheek rust van M. 2,000,000.

790 **De Zweedsche Markt.**

Van Engelsche zoowel als van Russische zijde worden de grootste pogingen aangewend om de Zweedsche markt aan den Duitschen handel te onttrekken. Van Russische zijde wordt
aangedrongen op de oprichting van een Russisch-Zweedsche Kamer van Koophandel en eene gemeenschappelijke bankinstelling. Ook zou, volgens "Svenska Dagbladet", Rusland van
795 plan zijn het douanetarief tegenover Zweden te herzien.

Uit de Ver. Staten.

Toonaangevende New-Yorksche bankiers en de financieele controleur van de stad New-York hebben een plan goedgekeurd voor de betaling der verplichtingen van de stad New-York
800 in het buitenland. Waarschijnlijk zullen nieuwe 6% notes in betaling worden gegeven voor de af te lossen 4½% notes. Wanneer het voorstel wordt aangenomen, zou de vrees voor gouduitvoer aanmerkelijk verminderen.

805 **DE OORLOG, 8 september 1914**
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27810]
[Dinsdag 8 September 1914]

EDITIE VAN 4 UUR.

810 AVONDBLAD. Eerste Blad. Dit nummer bestaat uit twee bladen.

DE OORLOG

815 **De algemeene toestand. – Fransche berichten over de Duitsch-Fransche gevechten. – Verwoesting van Dinant. – De Russische opmarsch in Galicië. – Berichten en brieven uit de oorlogvoerende landen.**

De algemeene toestand.

820 De samentrekking der vijandelijke legers in Frankrijk is thans zoo geworden, dat een beslissende actie niet lang meer kan uitblijven. Het Duitsche leger staat in oen lijn, die van Coulommiers en La Ferté naar Verdun loopt. Da Fransche en Engelsche strijdmacht ten zuiden daarvan, zooals op het kaartje van heden is aangegeven. De opstelling der Fransche en Engelsche troepen is, volgens de berichten in Engelsche bladen aldus: dat op den linkervleugel der geallieerden het 7e Fransche leger staat, 825 onder bevel van den generaal d'Amade, dat het centrum wordt gevormd door de Engelsche troepen van generaal French, en de rechtervleugel door het 5e Fransche leger onder generaal Pau. De troepenmacht is, na den terugtocht van de laatste weken, in een sterke positie gekomen, van waar zij, naar luid der Fransche berichten, tot een offensieve actie kan overgaan. Vooral op den linkervleugel, die gevormd wordt door de troepen van generaal d'Amade, zou volgens die berichten een ontmoeting onder gunstige 830 omstandigheden hebben plaats gehad. Daar van Duitsche zijde geen enkel bericht over het verloop van de ontmoetingen in dat gedeelte is uitgegeven, kan over de resultaten van den strijd in die linie voor de bewegingen de Duitsche troepen nog niets worden medegedeeld.

835 Omtrent de berichten uit het zuid-oosten, over den strijd tusschen Russen en Oostenrijkers, wordt uit het Oostenrijksche hoofdkwartier gemeld, dat Lemberg reeds door de Russen beschoten werd. De ontruiming had plaats in den nacht van 3 op 4 September, en werd volvoerd zonder dat de Russen het bemerkten. Die ontruiming wordt door de Oostenrijksche regeering voorgesteld als een strategische noodzakelijkheid. Van 24 Augustus tot 5 September is langs de geheele linie van de Dniester tot de 840 Weichsel hardnekkig gestreden, met het resultaat, dat over het geheele front een opmerkelijke wijziging in de richting heeft plaats gehad. De aanvankelijke positie der beide legers was er een in de richting van oost naar west. Na de geleverde gevechten, waarbij de Oostenrijksche rechtervleugel werd teruggeslagen, terwijl de linkervleugel vooruitrukte, had om het leger van Auffenberg een zwenking plaats, 845 waardoor de beide legers nu in een richting van Noord naar Zuid staan. Dit wordt in Oostenrijk een belangrijk strategisch voordeel geacht. Van de zijde der Russen worden echter nieuwe overwinningen gemeld, zoowel in de streek van Lemberg, waar de stad Mikolajof genomen is, als bij Lublin, aan den Oostenrijkschen linkervleugel, waar de Russen het tweede Oostenrijksche leger groote verliezen toebrachten.

850 Het sluiten van een overeenkomst tusschen Engeland, Frankrijk en Rusland, waarbij zij zich verbonden hebben om niet afzonderlijk vrede te sluiten, maar uitsluitend te samen en gelijktijdig, geeft blijk van den wensch der verbonden mogendheden, om den oorlog zoolang mogelijk te rekken.

855 De *Daily Chronicle* zegt, dat hierin voor de neutrale staten een vingerwijzing gelegen is, hoe de zaken staan, en dat de vrede niet zal worden gemaakt in een "hurry", maar volgens een wel overlegd plan, tusschen Engeland, Frankrijk en Rusland opgemaakt. De *Chronicle* meent, dat alreeds tusschen de regeeringen te Londen, Parijs en Petrograd een algemeene overeenkomst is opgemaakt over de regeling van de wijze, waarop Europa er na den vrede zal uitzien. Het is wellicht wel wat voorbarig, daarover nu reeds 860 plannen te maken, te meer daar niemand voorzien kan, hoe het verloop van den strijd zal zijn en welke toestanden aan het einde zullen heerschen.

Van het Westelijk oorlogstooneel.

Een aanval afgeslagen.

865 ANTWERPEN, 7 Sept. (Havas.) De "Nieuwe Gazet" verneemt uit betrouwbare bron, dat de Duitschers heden een aanval hebben gedaan op St. Amand Les Puers, maar met groote verliezen teruggeslagen werden door het vuur der Belgische artillerie.

Verwoesting van Dinant.

870 OSTENDE, 8 Sept. (Reuter.) Binnen enkele uren hebben de Duitschers, met geschutsvuur en door brand, de stad Dinant aan de Maas verwoest. Vrouwen werden in de kloosters opgesloten, terwijl honderden mannen werden gefusilleerd. Honderd notabelen werden op de Place d'Armes gefusilleerd. De Duitschers zeiden dit te hebben gedaan, omdat van de hoogten die Dinant omringen schoten werden gelost, die trouwens geen resultaat 875 hadden. Een hevig gevecht werd geleverd tusschen Melle en Quatrecht. tusschen

Belgische vrijwilligers en een overmachtigen Duitschen troep. Het gevecht duurde vijf uren. Na krachtigen tegenstand te hebben geboden trokken de Belgen in goede orde terug. De Duitschers bezetten Melle en rukten op naar Gent.

880 **Dendermonde.**

LONDEN, 8 Sept. (Eigen bericht.) De "Daily Chron." verneemt uit Gent, dat de correspondent van dit blad een tocht deed in de richting van Dendermonde. Hij vertelt dat Zondagmiddag de stad in brand stond en dat 's avonds geen enkel huis meer stond.

885 **Officieele Fransche berichten.**

PARIJS, 8 Sept. (Reuter.) Een officieele mededeeling van gisteravond 11 uur zegt: Op den linkervleugel rukten de geallieerde troepen voort, zonder ernstigen tegenstand te ontmoeten. In de omstreken van Verdun rukten de Franschen beurtelings vooruit en achteruit. De toestand is onveranderd. Er werden verschillende partieele overwinningen behaald op den rechtervleugel in de Vogesen. In den omtrek van Parijs hadden de vooruitgezonden verdedigingstroepen een gevecht in de omstreken van Ourcq, dat voordeelig was voor de Fransche troepen. De minister van oorlog zond een telegram aan den gouverneur van Maubeuge, waarin de bewondering der natie en der regeering voor zijn verdediging wordt uitgesproken, en de hoop dat hij weldra zal worden ontzet.

De actie in Frankrijk.

LONDEN, 8 Sept. (Reuter.) Een telegram uit Boulogne aan de "Evening News" zegt, dat volgens gistermorgen ontvangen telegrammen een groote over?? troepen, onder de 900 generaals French en d'Amade op de Duitschers, bij Precy-sur-Oise, vijf en twintig mijlen benoorden Parijs. De Duitsche keizerlijke garde zou vernietigd zijn door de Engelsche troepen. De "Evening News" deelt dit telegram echter onder alle voorbehoud mede.

905 LONDEN, 5 Sept. (Reuter.) Officieel. De plannen van generaal Joffre ontwikkelen zich stelselmatig. De geallieerde troepen treden offensief op en slaagden er in de tegenover hen staande Duitsche troepen te doen terugtrekken in Noordoostelijke richting.

910 **De bezetting van Reims.**

BERLIJN, 8 Sept. (W. B.) Over de bezetting van Reims door Duitsche cavalerie melden de oorlogscorrespondenten in het Groote Hoofdkwartier: Aangezien nog geen zekerheid bestond of de bewering van Fransche burgers, dat de bezetting Reims verlaten had, juist was, besloot ritmeester von Hubrecht om zich met een patrouille te gaan 915 overtuigen of het fort Vitryles door den vijand ontruimd was. Op zijn vraag om vrijwilligers boden zich velen aan; hij koos drie officieren, twee onder-officieren en zeven man. Langs den zes K.M. langen weg door bet woud galoppeerde de patrouille naar het fort dat werkelijk verlaten bleek. Daarna werd doorgereden naar Reims, waarvan zij de grens om negen uur 's avonds bereikten. De patrouille trok door de met 920 nieuwsgierigen gevulde straten naar het stadhuis, waar de commandant den burgemeester mededeelde, dat Reims thans Duitsch bezit was en dat hij, burgemeester, als waarborg voor de veiligheid der Duitsche troepen, gevangen werd genomen. Een luitenant werd opgedragen het gebeurde te gaan rapporteeren - de overigen bleven tot vijf uur 's 925 morgens in de stad. 's Middags reden zij aan het hoofd van de brigade von Suckow, die onder het spelen van de muziek de stad binnenrukte. Reims heeft geenerlei letsel bekomen.

De opmarsch in Frankrijk.

LONDEN, 8 Sept. (Eigen Bericht.) De "Times" verneemt uit Parijs, dat het bericht dat 930 de Duitschers de streek om Compiègne en Senlis ontruimden en bij den tegenwoordigen opmarsch Parijs laten liggen zeer geruststellend wordt geacht. Het schijnt dat de Duitschers nieuwe plannen hebben opgemaakt en men ziet een verdere aanwijzing voor de mislukking van hun strategische veronderstellingen in de terugtrekking van de hoofdmacht van het groote leger, dat de Fransche strijdkrachten vasthield in de buurt 935 van Belfort. Dit bericht wordt gemeld door Zwitsersche en Italiaansche bladen over Bazel.

De dood van generaal v. Bülow.

De correspondent van de *Daily Chron.* te Ostende deelt mede, dat hij van officieele 940 zijde mededeelingen ontving over den dood van den Duitschen generaal von Bülow bij Haelen. Volgens dit verhaal zag een jeugdige soldaat van achttien jaren, alleen

staande te midden van de lijken zijner gesneuvelde kameraden, op een afstand van ongeveer negenhonderd meter een Duitsch officier staan, die een kaart bestudeerde. De jonge soldaat kroop tusschen de lijken van zijn kameraden door tot hij op ongeveer vier honderd meter afstand van den officier was gekomen, toen richtte hij kalm, en gaf vuur. De officier viel dood neer.

De Belg ijelde vooruit naar zijn slachtoffer en ontdekte toen dat hij den generaal had gedood. In de uniform van den generaal en deze bijzonderheid maakt het verhaal nu zeker niet geloofwaardiger, sloop de Belg daarop door de Duitsche linies. In de uniform zou een bedrag aan bankbiljetten van 135,000 frcs. zijn gevonden, die door koning Albert aan het Roode Kruis werden geschonken. Ook werden verschillende geheime documenten gevonden. De jonge soldaat ontving de Leopoldsorde. Aldus het verhaal van de "Daily Chron." waarin waarheid en verdrinking waarschijnlijk wel vermengd zullen zijn.

Op het Oostelijk oorlogstooneel.

PETROGRAD, 7 Sept. (P. T. B.) Op het oorlogsterrein van Ravarusk (noorden van Galicië) wordt nog voortdurend hevig gestreden. Het Oostenrijksche leger, dat in de richting van Cholm (gouvernement Lublin in Russisch Polen) ageerde, werd door de Russische troepen teruggeslagen. De Russen maakten kanonnen buit en namen een aantal Oostenrijkers gevangen. In een hospitaal vond, men 500 Oostenrijkschen ?? den vijand. Aan het Duitsche front hadden slechts onbeduidende schermutselingen plaats.

De Russische opmarsch in Galicië.

LONDEN, 8 Sept. (Reuter's bijzondere dienst.) De *Morning Post* ontvangt een telegram uit Petrograd (Petersburg) meldend, dat de vesting Mikolajòf, twintig mijlen ten zuiden van Lemberg, door de Russen is ingenomen. Volgens den correspondent van het Engelsche blad is Mikolajòf een der meest moderne vestingen van Oostenrijk en voorzien van alle nieuwste verdedigingsmiddelen. De vesting ligt aan de Dniester. De Duitschers trekken uit het westen flink in Galicië op. Mikolajof was evenals Lemberg voor een jaar van voorraden voorzien, die nu in handen der Russen zijn gevallen.

Van het Zuidelijk oorlogstooneel.

Oostenrijk en Servië.

WEENEN, 7 Sept. (W. B.) Uit het oorlogspersbureau wordt officieel bericht, dat 5000 Serviërs bij een poging om ten Oosten van Mitrowitza in Oostenrijksch gebied te vallen, krijgsgevangen zijn gemaakt. Ook is Servisch oorlogsmateriaal buitgemaakt.

Op Zee.

De "Pathfinder."

LONDEN, 8 Sept. (Reuter.) Van de bemanning van de "Pathfinder" werden vier man gedood, dertien gewond, 243 vermist. Wij hebben gisteren reeds gemeld, dat de Engelsche kruiser "Pathfinder" aan de Engelsche oostkust op een mijn is gestoten en gezonken is. Uit de "Daily Chron." blijkt ons, dat de bemanning van den kleinen kruiser uit 268 koppen bestond, van wie er naar de voorloopige berichten, melden 90 zijn gered door torpedootjagers, die zich in de buurt bevonden. Deze geredden zijn naar Rosyth gebracht, onder hen bevinden zich de commandant van het schip, captain Leake en acht andere officieren. Den geheelen dag - Zaterdag - hebben torpedootjagers in de buurt naar drenkelingen gezocht, maar geen enkele werd meer gevonden. De ramp had plaats Zaterdagmiddag ongeveer tien mijlen noordelijk van St. Abbs Head. Aan boord van een trawler van Granton werd het ongeluk waargenomen. De schipper vertelt dat een geweldig, ontploffing plaats had, waardoor de kruiser volkomen werd vernield; binnen enkele minuten was alles afgelopen. Een torpedootjager bevond zich op een afstand van vijf of zes mijlen en stoomde onmiddellijk naar de plaats des onheils die zij binnen het kwartier bereikte. Weldra kwamen van alle kanten andere boten opzetten en binnen een paar uren waren vijf torpedootjagers, vier trawler, de motorreddingboot van St. Abbs en nog een zes- of zevental kleinere vaartuigen op de plaats van het ongeluk. Men speurde ijverig naar drenkelingen, maar vond slechts wrakhout. Vermoedelijk trof de mijn den kruiser in de nabijheid van het magazijn, hetgeen de geweldige vernieling zou verklaren. Nauwelijks een enkel stuk wrakhout was groot genoeg om een drenkeling te dragen, overigens was het verongelukte schip vrijwel tot splinters geslagen. In Engeland is de verontwaardiging groot over deze methode der Duitschers om mijnen te leggen in het vaarwater, vooral omdat zooals onze lezers reeds weten, op dienzelfden Zaterdag de "Runo" van de Wilsonlijn op een mijn is gestooten en vergaan, waarbij echter gelukkig de overgrootste meerderheid der opvarenden kon worden gered. De "Runo" van Hull naar Archangel bestemd, had ruim twee honderd passagiers aan boord. De derdeklasse

1010 passagiers waren allen Russen. Van dezen worden 24 vermist. Toen de "Runo" op de mijn
stootte en de ontploffing volgde, ontstond er aan boord een paniek, die de bemanning
ten zeerste belemmerde bij het uitbrengen der booten, waarvoor men gelukkigerwijze
echter nog tijd had vóór het schip ten gronde ging, maar door de paniek onder de
Russische passagiers waren enkele booten overladen en kantelden. De "Runo" echter
liet voortdurend de stoomfluit blazen, zoodat weldra eenige trawlers te hulp kwamen
die de meeste drenkelingen konden redden.

1015 **Drijvende mijnen?**

In verband met het bericht, dat nabij het So??? admiraliteit gewend; zij ontving ten
antwoord, dat genoemde admiraliteit niets geloofde van praatjes dat op het traject
Vlissingen-Folkestone-Queenboro mijnen zouden liggen, en dat zij zich op het
1020 standpunt stelde, dat wanneer verder iets over de al of niet aanwezigheid van mijnen
werd gerapporteerd, een dergelijk bericht openbaar zou worden gemaakt.

Geen kanonnen op handelsschepen.

1025 Uit Washington wordt geseind, dat de Britsche ambassadeur sir Cecil Springe-Rice
instructies heeft gekregen, dat Britsche koopvaarders tusschen Engeland en de
Vereenigde Staten varende, geen kanonnen mogen voeren. Deze last zou zijn gegeven om
de Vereenigde Staten niet in moeilijkheden te brengen, daar Duitschland bij de
regeering der Unie zou hebben geprotesteerd tegen het hebben van kanonnen aan boord
van koopvaarders. Zulke schepen zouden dan feitelijk oorlogsschepen zijn en dus niet
1030 langer dan 24 uren in een Amerikaansche haven mogen blijven.

Op het Westelijk Oorlogsterrein.

1035 Op onze kaart is ditmaal door een zwarte lijn aangegeven de linie van de algemeene
actie in Frankrijk, blijkens een officieel Fransch communiqué loopende van Nanteuil-
le-Haudouin over Meaux, Sézanne en Vitry-le-François naar Verdun. De Duitschers, die
Zaterdag opgerukt waren tot Coulommiers en La Ferté Gaucher (beide gelegen aan den
Grand Morin, een rijrivier van de Marne) zijn daarvandaan, volgens het Fransche
bericht, Zondagavond teruggedrongen.

1040 **DUITSCHLAND.**

Afgevaardigde Frank †.

BERLIJN, 8 Sept. (W. B.) Volgens een mededeeling in de Vorwärts is in den slag bij
Lunévilie de afgevaardigde in den Rijksdag Frank, een der leiders van de
1045 sociaaldemocratische partij, voor den vijand gevallen.

BELGIË.

Verschillende Belgische berichten.

1050 Onze Antwerpsche berichtgever seint: Officieel wordt bevestigd, dat de Deutsche
militaire autoriteiten te Luik aan de bewoners van Luik streng hebben verboden
gedurende drie dagen buitenshuis te komen. Deze maatregel wordt verklaard uit het
verlangen om voor het publiek te verbergen den doortocht der talrijke troepen, die
naar Duitschland vertrokken. Overigens is vastgesteld, dat de brug bij Lixhe, welke
een maand geleden diende voor het binnen rukken der Deutsche troepen tijdens den
1055 Duitschland. Sinds eenige dagen is de bewaking der spoorwegverbindingen door de
Duitschers in België op sommige lijnen verzekerd door detachementen zeelieden. Deze
zijn ongewapend aangekomen. Men trekt daaruit de conclusie, dat de Deutsche reserves
beginnen uitgeput te raken, daar de vijanden een beroep doen op de bemanning van de
vloot. De Duitschers, die gisteren legerden in de omstreken van Dendermonde en Aalst,
1060 zijn heden opgerukt in de richting van Gent. Zij stuitten onderweg op voorposten
vrijwilligers, die zich voor de stad bevonden. Deze die slechts een maand geoefend
zijn, konden natuurlijk niet zegevierend weerstaan aan de opmarsch der Duitschers,
voorzien van geschut en mitrailleuses. De Duitschers kampeeren te Melle en Wetteren.
De burgemeester van Gent heeft een afgevaardigde naar den bevelhebber gezonden ten
1065 einde een overeenkomst te treffen. Deutsche officieren van gezondheid verklaarden aan
het personeel van het hospitaal te Londerzeel, dat de Deutsche verliezen te Cappelen
op den Bosch Vrijdag zeer aanzienlijk waren, naar schatting ongeveer 2000 man. Het
weghalen der slachtoffers vereischte twee opeenvolgende nachten. Hedenmiddag is
koningin Elisabeth naar Antwerpen teruggekeerd.

1070 **FRANKRIJK.**

Het vertrek der excellenties uit Parijs.

De correspondent van de "Daily Chron." te Parijs beschrijft het vertrek van de

1075 buitenlandsche diplomaten uit Parijs, dat hem als burger zoo eenigszins het gevoel
gaf, dat een soldaat moet hebben als hij op het slagveld tot den terugtocht wordt
gedwongen. Het vertrek der verschillende excellenties had 's avonds laat plaats en
niemand zal dit kunnen vergeten, zegt de correspondent. Den vertrekkenden diplomaten
werden uitgeleide gedaan door den ambassadeur der Vereenigde Staten en diens vrouw en
door den Spaanschen gezant, die te Parijs blijven, omdat zij als neutralen de zorg
1080 voor de onderscheidene oorlogvoerende partijen op zich hebben genomen. Een extratrein
stond voor de diplomaten gereed. Op elken wagon waren aan de portieren de namen
aangebracht van de landen, wier vertegenwoordigers in de rijtuigen zou moeten plaats
nemen. Zelfs was er een compartiment gereserveerd voor de republiek San Marino, maar
niemand verscheen om de hiervoor bestemde plaats in te nemen. Eenigen tijd later
1085 brachten extratreinen president Poincaré en de ministers, vervolgens de president en
leden van Senaat en Kamer naar het zuiden. De staf van de Fransche Bank was met de
reserves reeds eerder vertrokken.

Het strategisch defensief.

1090 De *Temps* laat niet na, dag aan dag het Fransche volk duidelijk te maken, dat het
strategisch defensief, waartoe de omstandigheden van het oogenblik generaal Joffre
gedwongen hebben, geenszins beteekent, dat het Fransche leger niet meer in staat is
het offensief te nemen. Het blad verzekert – en dit is van overwegend belang – dat
uit door de redactie van militairen van het front ontvangen brieven blijkt, dat het
1095 moreel van den troep niet lijdt onder het voortdurend terugtrekken. Deze terugtocht
geschiedt zoodanig, dat nimmer de voeling met den vijand verloren gaat, zoodat deze
steeds in spanning wordt opgehouden, omdat hij voelt, dat elk oogenblik een
offensieven stoot verwacht kan worden; poogt echter de vijand de Fransche troepen in
een beslissenden slag te betrekken – welken hij noodig heeft – dan wordt ??
1100 zelfbeheersching, daar veeleer het offensief in zijn temperament ligt. Het
strategische defensief eischt van den combattant een haast bovenmenselijke
zelftucht en ijzeren wilskracht – van de civiele bevolking een groote mate van
energie om het afwachten te kunnen volhouden, steeds gesteund door de gedachte, dat
al deze opofferingen ten slotte de overwinning moeten brengen. Hoe verder het
1105 Duitsche leger in Frankrijk dringt, des te langer worden zijn verbindingslijnen en
des te moeilijker wordt de geregelde aanvoer van levensmiddelen, munitie enz. en de
afvoer van zieken en gewonden. Bovendien raakt de vijand uitgeput, "op". Daarom
brengt iedere dag, die verloopt zonder dat het Fransche leger een beslissende slag
wordt opgedrongen, voordeel. Duitschland heeft een tweede Metz of Sedan broodnoodig –
1110 Frankrijk moet koelbloedig een dergelijke beslissing ontwijken en de actie rekken tot
de rollen omgekeerd kunnen worden en slag geleverd kan worden op een tijdstip en op
een plaats, waarop de Franschen zelf dit willen. Wij hebben alle reden, constateerde
de *Temps* enkele dagen geleden, om ons volle vertrouwen te blijven stellen in leiders
en aanvoerders, die door hun tactiek voor Parijs en voor Frankrijk een strijdmacht en
1115 weerstandskracht intact weten te houden, welke ten slotte de overwinning zullen
brengen.

Guerilla-oorlog.

1120 Dat ook in Frankrijk door de plattelandsbewoners de guerilla wordt gevoerd, blijkt
uit een bericht van den correspondent der "Daily Chron." te Bordeaux. Deze vertelt
dat hij op zijn reis van Parijs naar Bordeaux – met dertig vluchtelingen in een
veewagen – van een der medereizigers vernam, dat vijf van diens kinderen waren
omgekomen bij de verwoesting van zijn dorpje in de Ardennen bij Vougiers. De man
vertelde dat op de nadering der ulanen hij al de mannen die hij bereiken kon,
1125 bijeenriep en deze benevens eenige jongens en vrouwen met geweren bewapende. Deze
guerillabende legde zich achter een heg in hinderlaag en doodde de ulanen op één na.
Deze ontkwam, en keerde den volgenden dag met een grooteren troep ulanen terug, die
het dorpje in brand staken. De kinderen van den verteller, van wie de oudste 18 jaren
was, kwamen in de vlammen om.

1130

ITALIË.

Italië en de Triple Entente.

1135 LONDEN, 8 Sept. (Eigen Bericht.) Uit Rome wordt aan de "Times" gemeld, dat het
besluit van de Triple Entente om geen vrede te sluiten zender gemeenschappelijke
toestemming in Italië een gunstigen indruk heeft gemaakt. Het bewijst, merkt men op,
dat de betrokkenen elkaar niet willen verraden en men begrijpt dat de oorlog nu nog
jaren kan voortduren. De bladen spreken hieromtrent nog geen oordeel uit, maar in
particuliere kringen hoort men reeds de opmerking, dat zulk een ramp alleen zou
kunnen worden voorkomen als Italië tusschen beiden zou komen aan de zijde van

1140 Engeland.

BULGARIJE.

Tegenspraak.

1145 SOFIA, 7 Sept. (P. T. B.) Naar aanleiding van het bericht uit Boedapest omtrent een eigenhandigen brief van koning Ferdinand aan den consul van Bulgarije daar ter stede verklaart de "Agence Bulgare" gemachtigd te zijn tot de volgende mededeeling: De studeerende jeugd te Boedapest had een telegram gericht tot den Koning waarin zij uiting gaf aan de sympathie van Hongarije. Ofschoon de Koning getroffen was door deze manifestatie, schreef hij, met 't oog op de neutraliteit van Bulgarije geen brief, 1150 maar droeg hij den consul te Boedapest op namens hem dank te betuigen. De consul Stojanof is ontheven van zijn functie.

SERVIË.

De Servische aard.

1155 Onze correspondent te Belgrado heeft ons, zooals uit thans ontvangen brieven blijkt, een aantal brieven geschreven, die nog in het geheel niet aankwamen of ons nu, weken oud, bereiken. Wij ontleenen aan een zijner stukken het volgende: In een mijner 1160 vorige brieven heb ik mijn vlucht van Belgrado naar Kragoejewats beschreven en thans ga ik vertellen wat een ander wedervoer op zijn vlucht van de hoofdstad naar het binnenland. Die ander is een bekend architect uit Belgrado, een vermogend man, die met zijn vrouw, een logé en een dienstmeisje voor de granaten uit Semlin op de vlucht sloeg. Hij had evenals ik een rijtuig tot Ralja genomen en kwam daar 's avonds tegen 1165 zeven uur aan. Bij zijn aankomst in Ralja werd het rijtuig door de militaire macht in beslag genomen, waartegen onze architect niets inbrengen kon en ook geen reden meende te hebben iets tegen in te brengen. Hij was te Ralja en van daar zou hem de trein 1170 verder het binnenland inbrengen. Maar daar vertelt hem de stationschef, dat de eerste trein eerst den volgenden middag om twee uur zou vertrekken. Nu was goede raad duur, want een onderdak vindt men in Ralja zelfs in gewone tijden zeer bezwaarlijk. De stationschef raadde onzen architect aan te voet den weg naar Mladenowats in te slaan, 1175 een goede twee uur loopens naar zijne meening, waar hij een trein zou vinden of in ieder geval een onderkomen. Nu weet ik niet hoe lang de beenen van den stationschef in Ralja zijn, maar de man moet stappen kunnen maken van meer dan anderhalven meter, als hij in 2 uren van Ralja naar Mladenowats wandelen kan, een afstand van ongeveer 18 kilometer. Zonder nu eerst de beenen van den stationschef te inspecteeren, neemt 1180 onze architect den raad aan en begeeft zich [op pad en na??] ongeveer een uur komt hij tot de ontdekking, dat het niet gaat. Hij en zijn familie zijn doodop. Behalve verschillende andere zaken, droeg de architect een leeren tasch, waarin, behalve enkele sieraden zijner vrouw ter waarde van een vijfduizend francs, ongeveer drieduizend francs geld, gedeeltelijk in zilver, opgeborgen was. 1185 Deze tasch wordt hem te zwaar en hij wil haar daarom zijner vrouw, die minder belast was, overreiken, ziet echter in de duisternis niet, dat hij haar het dienstmeisje in de handen geeft. Deze echter droeg reeds meer dan genoeg. Nog enkele honderden meters sleept zich de familie verder. Toen kon men echter niet meer en men besloot zich aan den weg te slapen te leggen. Reeds maken zij daartoe voorbereidselen, toen plotseling 1190 twee gewapende mannen uit de duisternis te voorschijn treden. Het waren twee man van den naastbij gelegen wachtpost, boeren of granka's, in hun gewone nationale kleding, doch gewapend met geweer. Zij informeeren naar de voornemens van de familie en verzoeken haar daarop dringend nog een tiental minuten verder te marcheeren. dan is 1195 de wachtpost bereikt en daar kan men haar stroo en dekens verschaffen, om er rustig te slapen. De raad was goed en werd opgevolgd; doodop van vermoeidheid en half slapend wordt verder getrokken. Eindelijk is de wachtpost bereikt, bossen stroo worden op den grond uitgespreid, dekens worden gegeven en allen willen zich reeds te slapen leggen, tot de vrouw van den architect tot de ontdekking komt, dat de tasch met geld en sieraden verdwenen is; ze is waarschijnlijk ergens op den weg gevallen. 1200 Verdwenen was op eenmaal alles, wat de familie in contant geld had kunnen medenemen en waarvan zij gedurende den oorlog moest leven. Hoe groot echter ook des architecten schrik was, zijn vermoeidheid was nog grooter; het was hem onmogelijk, zich nog eens op weg te begeven om de tasch te gaan zoeken. Twee man van den wachtpost verklaarden zich echter bereid het voor hem te gaan doen. Er verliep ongeveer een uur, toen de 1205 twee man terug kwamen; ze hadden de tasch gevonden en wekten den architect. Deze springt op, neemt de tasch aan, neemt er een bankbiljet van honderd francs uit, dat hij beiden mannen wil schenken. Dezen wijken verbluft terug, daarna antwoorden zij: neen, daarvoor hebben we de tasch niet gezocht, je was moede, wij niet en daarom hebben wij het voor je gedaan. Maar weten jelui, wat er in de tasch zat? Jawel, jij zelf hebt het ons verteld, maar wat doet dat er toe?

Maar neemt dan deze honderd francs; jelui hebt het verdiend en het geld kan jelui in den oorlog te pas komen. Of hebben jelui geld genoeg bij je? Wel neen, we bezitten nog een paar groschen (een groschen is 20 centimes) en ontvangen iederen dag ons brood; we hebben dus je geld niet noodig. Maar neemt dan toch dit geld; mij is de
1210 tasch het waard. Wel neen, we hebben je geld niet noodig. Neemt dan ten minste vijftig francs en de architect haalt vijf briefjes van tien francs uit de tasch, terwijl hij er het biljet van honderd francs weder opbergt. Neen, ook dat willen we niet hebben. ??, die op eenigen afstand oogenblikkelijk een sigaret gaan zitten draaien. De architect legt zich te slapen en gooit de geldtasch naast zich neder.
1215 Half ingeslapen, hoort hij een der mannen nog tegen den ander zeggen: "zouden wij onze dekens niet over de vrouwen uitspreiden; ze zijn niet gewend in de open lucht te slapen en de nacht is koel; wij hebben nog onze mantels. Daarna slaapt hij in. Den volgenden morgen, bij het kriecken van den dag, maakt de familie zich gereed afscheid van den wachtpost te nemen. Nogmaals dringt onze architect er op aan, dat de beide
1220 mannen, die de tasch hebben gevonden, de vijftig francs zullen aannemen. Ze weigeren weder, doch na lang aanhouden, zeggen ze eindelijk: nu dan, geef ons ieder tien francs en de rest aan den commandant van den wachtpost. Er komen hier genoeg vluchtelingen voorbij, die nog armer zijn dan wij en we kunnen hen met een paar groschen helpen. Mijne lezers zullen gelooven, dat ik hier de geschiedenis vertel van
1225 twee bijzonder eerlijke vindere, zooals men ze bij ons nog wel eens aantreft. Ware het zoo, ik zou de geschiedenis niet verteld hebben. Ik vertel haar, omdat er in die daad van die twee man voor Servië niets bijzonders ligt. Met de daad van deze twee boeren heb ik den gewonen Serviër geteekend, den man uit het binnenland. Ik heb ermede een der goede eigenschappen der Serviërs aangewezen. Zo hebben er echter meer.
1230 Soberheid, gloeiende vaderlandsliefde, dapperheid, volhardingsvermogen heeten de anderen. En een volk met zulke eigenschappen zou tegronde gericht kunnen worden? Ach kom! De Serviërs mogen al eens te overwinnen zijn, te onderwerpen zijn zij niet.

Hoe onze huismoeders bezuinigen.

1235 Of, waarom en hoe? De eerste vraag bleek feitelijk overbodig. Want van ongeveer al de vrouwen, die wij hebben gevraagd, of zij bezuinigen in deze dagen, luidde het antwoord bevestigend. En wie nog niet aan de algemeene bezuiniging waren begonnen, maakten al plannen en berekeningen, cijferden en overlegden met huisgenooten en dienstpersoneel over het hoe en hoeveel. Er wordt dus bezuinigd in Amsterdam en
1240 natuurlijk ook daarbuiten. Maar onze enquête heeft zich alleen over Amsterdam kunnen uitstrekken en dan nog maar over een beperkt aantal huismoeders; maar wie onzer lezeressen, na kennis te hebben genomen van 't volgende; na misschien een lesje er uit te hebben getrokken, nog meer, beter en vooral praktische bezuinigingen aan de hand kan doen – laat zij het ons doen weten, opdat wij dien goeden raad verder kunnen
1245 brengen. Bij voorbaat dank! Er wordt bezuinigd. "Waarom bezuinigt u, mevrouw?" Die vraag hebben we veertig, vijftig keer gesteld, met schroom telkens – maar geen der huisvrouwen was er, die niet met beminnelijke openhartigheid en vriendelijke mededeelzaamheid ons heeft geantwoord. Waarom we bezuinigen? Omdat onze inkomsten zijn verminderd en dientengevolge ook het huishoudgeld. Omdat iedere maand het
1250 bezuinigde geld gedeeltelijk naar het Nationaal, andersdeels naar het Amsterdamsche Steuncomité wordt gezonden. Omdat we contant moeten betalen en wij niet aan geld weten te komen; zelfs ons geld op de postspaarbank, dat wij wegbrachten om het als wij het noodig zouden hebben, terug te vragen, kunnen wij slechts met f25 per week terugkrijgen. Omdat wij niet weten, wat de naaste toekomst ons zal brengen en we dus
1255 wel genoodzaakt zijn te sparen, te potten voor mogelijke slechte en dure tijden. Omdat wij de op ons genomen verplichtingen willen nakomen: ons dienstbodenpersoneel niet willen ontslaan in dezen moeilijken tijd en dus wel genoodzaakt zijn om te besparen op minder of gansch niet noodzakelijke levensbehoefte en genotmiddelen. Onder een van deze vijf categorieën konden de in velerlei vorm gegeven antwoorden
1260 worden saamgevat.
De vraag: "hoe, mevrouw, bezuinigt ge op de, volgens u meest verstandige manier?" heeft een groot aantal antwoorden uitgelokt. Wij laten ze hier in willekeurige rangschikking volgen, maar schrijven ze volstrekt niet alle neer met het doel om den lezer even zoovele praktische en nuttige wenken te geven. Zoo bezuinigen dan onze
1265 vrouwen in de eerste plaats op bloemen. Wat bij sommigen tot een bijna dagelijksche behoefte was geworden, niet koopen van een handvol rozen of wilde mimosa aan de mand op straat of in den winkel, is afgeschaft. Geen bloemen meer op het schrijfbureautje of tijdens den maaltijd, in wat kleine vaasjes geschikt, tusschen 't kristal; maar ook geen bouquetten meer voor de jarige vriendin en op de verlovingsreceptie van het
1270 nichtje een uiterst bescheiden mandje of plantje of ruikertje. Bloemen is luxe! En 't is immers voor luxe nu geen tijd. Derhalve: geen bloemen. Maar ook geen vruchten!

Althans zéér, zéér weinig. Want vruchten zijn geen levensbehoefte. Likeuren en wijnen afgeschapt. Aan tafel wordt bier gedronken, mineraalwater of... "aqua distillata"... en de heeren uit het gezin, die voor het aan tafel gaan even een glaasje jenever of
1275 een sherry brandy naar binnen nipten, zoo slordig-weg, staande aan 't buffet, zij vinden de likeurkaraffen leeg in het glazenkastje. Jenever en sherry brandy zijn niet noodig in oorlogstijd, zoomin als Bordeaux en Bourgogne. En met die likeuren zijn de dure after dinners in het rookkastje door geen andere, even dure vervangen. Een goedkoop
1280 merck ligt op het rookstel, havanna's, die de helft of nog minder kosten van de fijne merken. "'t Spaart guldens uit, elke week", zei ons de huismoeder met veel groote zoons en een echtgenoot, die een zware rooker is. Maar ook zijn er huisvrouwen – en we mogen haar uitspraak zeker niet verzwijgen – die anders redeneeren.
"Neen", zeggen deze, "als er bezuinigd moet worden; als de huishouding "krom moet
1285 liggen", dan kan dat gebeuren op honderd dingen, groote en kleine; maar de mannen in huis, die den heelen dag werken, zullen hun bittertje houden en hun sigaar blijven rooken. We zullen 't wel op een andere manier vinden. We eten geen koekjes meer bij de thee; geen biscuits en geen allerhande, we snoepen in den lunchroom geen gebakjes en schaffen den afternoon tea met bonbons en zwaar geboterde toast af; of we drinken
1290 's middags alleen thee, één kopje mèt, de volgende zonder suiker; enkel een wolkje melk. Ook eten we 's middags, en dat geldt weer voor allemaal, geen "toetjes"; of als we dessert nemen, eten we geen soep en als we soep vóór eten, geen pudding na. We hebben ons schouwburg-abonnement niet vernieuwd en gaan alleen nog naar de volksvoorstellingen; we zijn nog lid gebleven van 't Concertgebouw, omdat wij voor 1
1295 Juli niet hadden opgezegd, maar wij kunnen van de andere seizoen-concerten niet profiteeren. We gaan 's avonds niet meer naar het een of ander café om een biertje te drinken of een stukje te eten. Thuis eten we, als wenog trek hebben, een oorlogsboterham met kaas bij een kop thee, als we eerst nog een straatje hebben omgewandeld of thuis de kranten van a tot z hebben gespeld. Want boeken uit
1300 bibliotheken huren we niet, dat loopt nu teveel op; we leenen boeken van kennissen. We trammen zoo weinig mogelijk; trammen is vrééselijk duur, vooral als je met z'n tweeën of drieën en met kinderen bent; van een rijtoertje is geen sprake en aan een taxi denken we niet eens meer. In de keuken wordt de kachel nu zoo laat mogelijk aangemaakt en zoodra mogelijk weer uitgedoofd. Wist u, dat opgewarmde thee héél
1305 lekker is? En dat je iemand op z'n verjaardag nu best een gróót plezier kunt doen met een klein en nuttig cadeautje? Nuttig vooral! Handschoenen voor den winter – nu hoeft je ze nog niet te dragen of een warme das of wat zakdoeken; dingen moet je geven, die je tóch noodig hebt; geen trèfle incarnat of parfum Caruso, geen lavendelwater of andere toiletgeurtjes en haarwaters; ook geen tridace, een stuk tridace kost f1.25; je kunt je toch wel met goedkoope zeep wasschen? Dasjes en lintjes heb je ook niet
1310 noodig. En m'n broche is nu al meer dan drie weken kapot, maar ik heb ze niet weggebracht om ze te laten repareeren. Wie denkt er nu aan om gouden luxevoorwerpen te laten maken. Een van de gedraaide pilaartjes van onze piano zit los, 't ding moet maar kalm los blijven zitten tot later, als we den meubelmaker weer kunnen nemen; we hebben onze smoezelige vitrage-gordijnen thuis gewasschen – voor 't eerst – en de
1315 looper op de boventrap zelf gestoft – óók voor den eersten keer. Het abonnement bij onzen klokkenopwinder, dat de volgende maand vervalt, is al opgezegd; onze telefoon wordt met 1 November weggenomen; als we willen telefoneeren, kunnen we te kust en te keur gaan, in den winkel van Palthe, in de bloemenzaak op den hoek, bij den
1320 banketbakker, den kruidenier...; de zwemabonnementen van de kinderen worden niet vernieuwd en 't behang in de huiskamer moet nu voorloopig nog maar een jaar rustig blijven zitten.
Het weeggeld van de kinderen is verminderd met vijf-en-twintig procent en 's avonds komen ze nu allemaal met hun studie- en leerboeken in de huiskamer zitten; daardoor
1325 branden vijf gaslichten minder; en ook op de bovengangen brandt 's avonds geen licht; dat spaart op zoo'n manier elken avond zeven pitten, die gedurende een uur of vier branden. Als de kinderen in 't Gooi hun kennissen willen bezoeken, mogen ze dat gerust doen – op de fiets; geen tram- of treingeld; hun boterhammen nemen ze mee. Bij leelijk weer? We hebben nog geen donkeren dag gehad. Maar als 't regent – gaan ze
1330 niet. Uitstapjes maken is toch geen behoefte? We hebben allemaal ons lidmaatschap opgezegd van de vereenigingen, waarvan we louter voor ons genoegen lid zijn; vakvereenigingen vallen daar natuurlijk buiten; of we hebben de contributie verlaagd. De meisjes hebben haar zang- en pianolessen opgezegd en toen "zus" verleden week over kiespijn klaagde, is ze niet naar den tandarts gegaan; dat doet zo anders altijd
1335 dadelijk. Ze heeft het nu met een watje met nagelolie geprobeerd en dat hielp uitstekend, tenminste voorloopig. We zullen den heelen winter geen diners geven en geen avondjes en ook geen invitaties aannemen, dan zijn ook geen nieuwe avonden

1340 dinertoiletten noodig; geen kanten shawltjes, geen lange glacé handschoenen, zijden kousen en lakschoentjes, dan behoeven we niet gekapt te worden, niet per rijtuig of auto gebracht en gehaald; dan hebben we geen bloemen en geen waaiers noodig, geen avondmantel of cape. We nemen voor het aanstaande winterseizoen alleen een daagschen hoed en geen nieuw mantelpak; dat van verleden jaar met een bont er op, is nog best; alleen de fijne wasch gaat buiten de deur; we verstellen nu zelf het goed en hebben 1345 geen huisnaaister meer noodig; we eten niet meer van den kok, we koken zelf en dat komt, nu de groenten zoo billijk zijn, véél en véél goedkooper. Want we moeten zuinig zijn; sparen voor de belastingen, die verhoogd zullen worden; sparen om wat te kunnen afstaan, als ons gevraagd wordt om te geven; zuinig zijn om wat in voorraad te hebben; zuinig zijn omdat van sommige traktementen al een zeker percentage is 1350 ingetrokken en de extra-inkomsten plotseling ophiielden te vloeien. O, sparen en zuinig, zijn! Wie is er, die het niet zal toejuichen, dat onze huismoeders rekening houden met het heden; denken aan de toekomst; willen geven van wat zij hebben aan overvloed; van wat zij door overleg hebben kunnen overleggen? Dat zij sparen en zuinig zijn! Maar dat ze het doen op verstandige wijze, met wijs beleid en volgens systeem. Er moet bezuinigd worden door velen, door zéér velen, gelukkig 1355 echter niet door allen. Er zijn gelukkigen die in het geheel geen vermindering van inkomsten hebben of die slechts op zeer buitengewone, uitgaven behoeven te bezuinigen. Zij zullen goed doen werk, dat zij toch moeten laten doen, schilderen of restaureeren van hun huis bijv., waarvoor in drukken tijd zelfs werklieden uit het buitenland worden gehaald, nu te laten doen. En wie wol zuinig moet zijn op het een 1360 of ander bedenke, dat het onmogelijk is om uit te sparen ook maar één stuiver, zonder een ander voor dien stuiver te benadeelen. We vragen dus hen, die niet door de omstandigheden worden gedwongen om zuinig te zijn: Wilt zoolang het u mogelijk is, voortgaan te leven op uwe gewone wijze! Uw leveranciers hebben het tóch reeds zoo zwaar te verantwoorden; onbetaalde rekeningen en verminderde bestellingen aan den 1365 eenen kant; wissels aan den anderen. Gij, die nog niet werdt getroffen door den kritieken toestand, blijft uwe rozen koopen en uwe koekjes knabbelen; gebruikt uwe afternoontees en bestelt uw tailor-mades; geeft uw dinertjes en laat u kappen, even gefriseerd langs de ooren, zacht geonduleerd over den schedel... Maar dan! Gij, die wèl moet bezuinigen! Ge schaft uw telefoon af, mevrouw, omdat het 1370 luxe was – inderdaad weelde! Het kantoor van uw echtgenoot is aangesloten; makkelijk alleen was het, zoo heerlijk gemakkelijk om af te spreken met uw vriendinnen, die ook luxe-telefoon hebben, en om bestellingen te doen bij uw leveranciers. Die komen echter heel graag bij u aan huis hooren. En, zeidet ge het niet straks – in de bloemenzaak op den hoek en bij den banketbakker aan den overkant kunt ge altijd 1375 terecht om even te telefoneeren. Maar als ge in dien winkel van de telefoon gebruik wilt blijven maken, mevrouw, help dan ook mede dat de winkeliers hun bestaan kunnen blijven voortzetten. En als ge dan de broze Wellingtons en de zoete kattetongen niet elken dag meer kunt bekostigen, koop zo dan ééns per week en sier dienzelfden dag Uw 1380 tafel met wat bloemen uit den winkel, welks eigenaar het klanten-zien zoo droevig vreemd is geworden. Toe, mevrouw, verdeel uw zoo toe te juichen zuinigheid en spaarzaamheid. Als ge ééns in de veertien dagen uw middagmaal doet zonder vleesch, behoeft ge de oude huisnaaister niet aan den dijk te zetten en de goudsmid kan uw broche repareeren; als ge de bezuinigingen in uw groot of in uw klein gezin eens verdeeldet over al uw leveranciers, want niet waar, er zijn er onder u, die geen 1385 jams, geen kaas en geen vleeschwaren meer nuttigen, maar nog wel vruchten; die drie blouses koopen maar geen nieuwen hoed; die wèl per trein nog pleziertochtjes maken, maar de gordijnen thuis wasschen. Moogt gij uw kruidenier, uw modiste, uw waschvrouw dan gansch en al vergeten? En is het thans niet onze plicht hoog te houden de lijfspreuk: Leven en laten leven?

1390

Laatste Berichten.

Op het Westelijk oorlogstoneel.

Maubeuge gekapituleerd.

1395 BERLIJN, 8 Sept. (W. B.) Het groote hoofdkwartier meldt: Maubeuge heeft gisteren gekapituleerd. Veertigduizend man werden krijgsgevangen gemaakt met vier generaals. Vier honderd stukken geschut en talrijke krijgsvoorraden vielen in Duitsche handen. De General-Quartiermeister Von Stein.

Brabantsche dagen. I.

1400 **Bij onze soldaten: inspectie en Inkwartiering.**

...Ik heb de vrienden in uniform opgezocht, beneden in de provincie; elke stad is er tot garnizoens-plaats geworden, elk dorp geniet inkwartiering, in elke boerderij ligt bezetting... Eén groote militaire provincie! ...Zonderling, dat je daar eerst niets

1405 ziet van heel die militaire occupatie!... Slechts aan de stationnetjes ontmoet je telkens troepen soldaten, die met kort verlof gaan, of die van huis terug keeren. Stemming vroolijk. De jongens zien er goed uit, gegroeid, sedert 'n maand, in hun uniformen, het gloed-nieuwe er af, vermilitaird; bruingebrand, doorzond en stevig. ...Buiten de stations en de treinen schijnt Brabant paizig als steeds; voor een enkele boerderij een schildwacht, overal het boerenvolk op de akkers, het vee in 1410 de weiden; meestal de lange rechte wegen leeg onder de hooge September-zon. Toch moet 't er vol met militairen zijn; ik vraag links en rechts. Waar die ligt, en waar die?... Langzamerhand begin je er pas weg-wijs te worden. Met de fiets peddel je de dorpjes door; de een weet niets, de ander helpt je verkeerd. Niemand weet er eigenlijk het fijne van. Met een paar vage adressen in den zak scharrel je rond. 1415 ...Een pastoor fietst voor me uit; ik maak een praatje onder het achterop rijden: "Pastoor, ik zoek naar die-en-die, van de zooveelste divisie... Is dat hier niet zoowat in de buurt?" 't Is een hulpvaardig man; samen peddelen we de bouwlanden langs, waar Brabantsche boertjes de petten van den kop schuiven, als hun geestelijke voorbij-fietst. Hij antwoordt vriendelijk: "Ik ben de pastoor niet; ik ben de rector van Z. Wel 'n negen honderd man liggen bij ons in de seminarie. Maar ik ken den naam niet van degenen, naar wie u me vraagt". ...Samen rijden we verder. "Ik stoor u toch niet in ernstiger gedachten, rector?" "Toch niet, meneer; ik praat graag." We praten onder het verder fietsen; het verre kerktorentje van zijn dorp kruipt langzaam nader. 1420 Eer we er zijn, heeft hij me met kalme opgewondenheid verteld van al dat militaire gedoe in zijn stille, vrome land; hij is erg op de band van de militairen, - maar op zijn manier! Hij heeft zich, al na een kwartiertje peddelen, ontpopt als een warm voorstander van veredeling van den volkszang. Welk een terrein van propaganda voor den Rector met al die duizenden soldaten! Hij vertelt van zijn groote orgel, op 'n wagen, 'n paard er voor; propagandist op den bok, met band om de pet, en "Volkszang" 1430 er op; die deelt de soldatenliederen rond, en meteen draait zijn helper op het orgel de deuntjes voor. ...Eer we afscheid nemen, heeft hij me een zijweg gewezen; lange kei-weg op een der groote steden aan. - "Daar, verder-op daarheen is vandaag ons orgel gereden; daar moeten vandaag de soldaten bij hoopen liggen. Gaat slechts dien kant, meneer." - "Dank u, rector!" En onze fiets-wegen scheiden zich. 1435 ...Dan ben ik in-eens midden tusschen een divisie-trein; een kwartier lang rijd ik langs een onafgebroken gelid karren en wagens, van allerlei model, groote en kleine, caissons, ponton-wagens, ammunitie-wagens, fourragewagens, ambulance-wagens. Het houdt niet op, kilometers achter-eeen... Hier-en-daar een boertje langs den weg, ook wat nieuwsgierige kinderen; anders slechts paardenvolk en trein-soldaten. ...Langs de 1440 droge sloot liggen ze te wachten, soms in groepjes om hun officieren, die ze bezig houden. Daar zijn al spoedig eenige kennissen, die herken ik. Die zijn dadelijk blij om de afleiding. "Kom je ons opzoeken?... blijf je van-avond in ons kwartier? De soldaten vervelen zich. Je moet ons wat komen opvroolijken. Wil je?" ...Verder-op, het eindelooze gelid wagens van den leger-trein langs, zijn de manschappen opgezeten; 1445 op den bok van de transport-karren zitten de soldaat-koetsiers; de wachtmeesters zitten recht-op te paard; de officieren roepen bevelen, die steeds verder worden overgenomen ...'t Is inspectie vandaag; de generaal komt straks... Een viertal auto's komt den weg af; voorop de auto met het oranje-vlaggetje van den opper-bevelhebber van leger en vloot; de divisie-generaal is in zijn gezelschap; met eenige 1450 stafofficieren... Ik spring van de fiets, als de auto's stoppen, wissel eenige woorden met een der hoofdofficieren, dien ik ken. Ik wandel op een afstand mee. In een der automobiel-officieren herken ik een vriend; we praten wat... Drukke dienst van Augustus af; maar geen sprake van klagen. Alles is nu immers even belangrijk! Ook andere officieren wandelen met ons groepje mee; ze vertellen, met korte zinnen. Een van hen wil gaan vertellen over afzichtigkheden uit de hospitalen van Maastricht, 1455 't Is afschuwelijk... Maar dadelijk is er een andere officier, die hem in de reden valt: "'t Is nu oorlog; wat wil je!" En hij vertelt liever: "Ik heb een paar vliegtochten mee gemaakt met X., "om onze grensstreken te verkennen. Niets dan troepen, waar je omlaag keek". En weer een ander: "Ik heb in een boschje aan de grens 1460 Duitse infanterie zien voorbij marcheeren dat hield maar niet op!" ...De groep hoofd-officieren stapt voor me uit; ik let op generaal Snijders. Bij elke afdeeling van den divisie-trein blijft hij staan, laat zich den kapitein voorstellen, wandelt dan met dezen langs diens afdeeling, terwijl hij zich alles laat vertellen. Soms stapt hij in-eens terzijde op een wagen af, laat een sergeant of een der soldaten 1465 vertellen wat er in zijn transportwagen vervoerd wordt: brood, haver, ammunitie, draagbaren, équipement-stukken, geweren, kartetsen, tenten, keuken-gerei, alles wat tot een leger-trein behoort. ...Ik let op die kleine figuur van den opper-bevelhebber van onze Nederlandsche weermacht; ik tracht me een voorstelling te maken van de psyche van dien generaal,

1470 aan wien in dezen tijd de hoogste macht in den lande is toegekend. Ik zie z'n kleine,
 bijna tengere figuur, stram in zijn uniform; mager gelaat, smalle rechte neus boven
 een korte grijzende snor, die gedeeltelijk den stroeven, wils-krachtigen mond bedekt;
 de oogen doordringend onder streeprechte wenkbrauwen. Zijn gelaat blijft onbewogen;
 maar kittig en kwiek is hij in zijn bewegingen, hij de kleinste tusschen zijn gevolg
 1475 van generaals en staf-officieren. Den heelen langen divisie-trein stapt hij langs; de
 vier auto's schuiven langzaam mee. Tot hij heel aan het eind is gekomen en van den
 laatsten officier afscheid heeft genomen. Dan stapt hij vlug in z'n auto; de andere
 hoofd-officieren klimmen in de hunne. En meteen snorren ze al weg, den eersten zijweg
 in, terug op het divisiekwartier. ...De inspectie is afgelopen. De commando's
 1480 schetteren den langen boomweg af; de eindelooze wagenstoet komt in beweging; elke
 afdeeling rijdt op haar eigen standplaats terug, uren ver in den omtrek over de
 verschillende dorpen verdeeld... Achteraan den leger-trein rijdt het groote witte
 orgel van m'n rector. ... Met een der officieren heb ik haastig afspraak gemaakt, om
 hem tegen den namiddag in z'n dorpje Y te komen opzoeken; hij heeft me verteld, dat
 1485 de pastoor van het dorp de groote patronaats-zaal heeft afgestaan voor de soldaten.
 Elken avond komen daar een paar honderd man te zamen; er wordt gekaart, biljart
 gespeeld; er wordt gepraat, er worden cursussen gehouden. Of ik kom?... Natuurlijk!
 antwoord ik... Maar dan moet ik "payer de ma personne"; ik moet z'n jongens een
 uurtje bezig houden met vertellen of voordragen; of ik dat wil? ... Maar natuurlijk
 1490 immers! zeg ik... Ik fiets weer de lange eenzame peppelwegen af; nergens is er iets
 te zien van soldaten nu. En toch weet ik, dat ze in elk dorp bij honderden zijn
 ingekwartierd; ook bij de boeren liggen ze overal in de kost. De scholen liggen vol;
 in de Brabantsche kloosters zijn ze onder dak gebracht. Elk huis heeft daar nu
 soldaten als kost-gangers.
 1495 ...Een paar boerderijen stap ik binnen; ik vraag naar de slaappleatsen van de
 soldaten. Zonder eenig bezwaar laten ze me zien, wat ik verlang. In de eene boerderij
 moet ik de koestal door om over den deel te komen in den hooi-schuur; tegen een der
 tochtige wanden liggen wat uitgespreide stroobossen op de steenen van den vloer; wat
 lappen er over heen. "Hoeveel slapen er hier." vraag ik. "Veertien" gaapt de boerin.
 1500 Buiten op het wei-tje, onder de hooge olmen, knoop ik 'n praatje aan met 'n soldaat,
 grauwe werkbreek aan, gestreept boezeroen, politie-muts achter-uit geschoven; hij is
 met zijn paard bezig. - "Goeie menage, soldaat?" Hij maakt saluut: "Zouen we niet
 over wat anders praten?" vraagt hij met een poging om ooiijk te doen. - "Vet en mik,
 - mik en vet; put-water net genoeg om te drinken. Waarom zou je klagen! Alleen kunnen
 1505 we nog niet wennen aan de ratten, die elken nacht langs ons hoofd loopen!" Ik wil hem
 niet beklagen, want hij slaat zelf een schertstoon aan. - "'t Is voor ons troepje zoo
 erg niet; we zijn al aan 't verbroederen en we hebben 't gezellig samen, - 't is
 dienst; we hebben in die eene maand wel geleerd wat gehoorzamen is. Maar er zijn
 soldaten uit andere kringen, die het in hun gewone doen minder gewend zijn dan wij,
 1510 maar die zich daarom juist nu minder goed aan deze toestanden weten aan te passen."
 ...Hij wijst me nog andere boerderijen in de buurt aan; vertelt me van wel-gestelde
 boeren, die er zooveel mogelijk op uit zijn, te profiteeren van de tachtig cent
 kostgeld per ingekwartierden soldaat, en die dus in alles even schriel uitvallen:
 eten, ligging, wasch-gelegenheid, dekking... Er hangt blijkbaar veel af van den
 1515 kapitein, en hoe die de belangen van zijn soldaten ter harte neemt; een stevig
 standje aan zoo'n inhaligen boer, heeft soms wel uitwerking! ...Ik zie op m'n
 verderen tocht nog eenige logiezen van soldaten; hun namen worden me genoemd; er zijn
 jongelui bij van goede families; ze liggen op een vliering, waar geen licht binnen
 komt dan door één venstertje; 's nachts moeten ze dit laten open slaan, om wat
 1520 frissche lucht te krijgen; maar dan vergaan ze van den tocht, want dek hebben ze
 bijna niet. Als ik ergens naar boven klauter, vind ik onder het lage pannendak een
 paar van die kostgangers, bezig aan hun wasch. Maar als ik een praatje begin, is er
 geen van hen, die aan het mopperen slaat. Een, met een Haagsch accent, spreekt met
 gemakkelijke overdrijving over zijn "zomer-pension", z'n "ploerterij" en z'n
 1525 "appartementen". Over het vliering-vloertje, waar wat kippen rond scharrelen, ligt
 een dun laagje stroo, zuinig uitgespreid... - dat is de heele meubileering.
 ...Als ik later op den middag naar het opgegeven adres zoek en het dorpje van m'n
 vriend bereik, ontvang ik weer een geheel anderen indruk. Het is er zoo'n vernieuwd
 Brabantsch dorp, waar de pastoor in stilte regeert. De resultaten daarvan zijn
 1530 dadelijk te zien. Het kerkgebouw is groot in verhouding tot den omvang van het
 gehuchtje; er is een groot zusterhuis en een katholiek recreatie-lokaal. Er staan
 voor het meerendeel nieuw-gebouwde woningen; de oude verweerde boeren-hofsteden,
 dieper van den schaduwloozen dorpsweg af, schijnen verlegen weg te schuilen. Veel
 karakter valt er dus niet te bekennen aan het dorp; het ziet er echter welvarend en
 1535 proper uit. Er leven blijkbaar wel-gestelde lieden; sommige huizen hebben een grooten

tuin, met boomgaard en bloemen-overdaad. In een ervan moet ik mijn militairen gastheer zoeken. Hij ligt er al sedert eenige weken ingekwartierd; heel het huis heeft reeds een militair aspect gekregen. De bewoners putten zich uit in vriendelijkheid en zorgzaamheid voor hun nieuwen huisgenoot. Ik moet dadelijk mee
1540 rond den disch aanzitten; aan het hoofd van de tafel zetelt de kapitein. Ze hebben een heel diner uitgehaald; maar m'n kapitein gaat geweldig te keer, omdat de huisvrouw zich al weer niet heeft gehouden aan zijn voorschrift: dat hij slechts een uiterst sobere menage wenscht. De huisvrouw zwijgt, belooft beterschap; doch terwijl ze al weer een nieuw gerecht uit de keuken te voorschijn tooverft, wenkt ze naar haar
1545 man, om de gasten toch met wijn bij te vullen.
...Dadelijk na tafel breken we op; de groote zaal van den pastoor zit al vol soldaten; uit de kantonementen in de buurt zijn er nog een paar honderd bij gekomen. Ze zitten al zwaar te dampen, - aan sigaren voorloopig geen gebrek! Er is een buffet terzijde van het tooneel; daar kunnen ze vol-op limonade krijgen. Ze zitten
1550 ongedwongen, buiten dienst; de officieren op de eerste stoelen-rij, ook de burgemeester, die te gast is, en natuurlijk ook heer pastoor, die als patroon van het patronaat wel een soort recht heeft, deze avondvoorstelling bij te wonen. ...Onze geïmproviseerde feestavond loopt prachtig van stapel! De kapitein, plaatselijk commandant, spreekt eenige woorden van welkom. Dan moeten we om beurten op de
1555 planken; er zijn een drie-tal soldaten voorturners, die aan de brug hun kunsten af werken; er zijn twee soldaten, die een ernstig en een komisch lied zingen; en ook ik geniet de eer, daar tusschen-door zoo het een en ander te mogen voordragen, of te vertellen; en voor een ademloos luisterend publiek reciteer ik een vrije bewerking van een novelle van Daudet, die ik toepasselijk heb gemaakt naar de droevige
1560 oorlogsomstandigheden van het heden, haar den naam schenkende van: "De Duitschers in Parijs".
...Als het programma is geëindigd, staat er weer een van de officieren op, om namens de aanwezigen de optredenden te bedanken. En als de stamp-volle zaal dan nog eens uitbundig te keer is gegaan, om de uitvoerenden te bedanken met handgeklap en
1565 hoezee's, - dan klinkt het avond-signaal, en we moeten allen naar bed. Ik ben gast van het militaire dorp, men wijst me m'n slaappleats aan in een van de ambulance-tenten, die vlak achter het dorp op een stuk weide zijn opgeslagen. De maan staat aan den klaren hemel te schijnen; door het tent-doeck dringt het was-bleeke licht binnen; een flakkerende kaars, gestoken in 'n flesch-hals, blaas ik uit. Dan lig ik nog even
1570 rond te kijken, eer ik inslaap. Ik zie de nette bedjes aan mijn kant en aan den overkant precies in de rij staan; de bodem is van gras en de bloempjes er tusschen zijn niet eens vertrapt; de witte gordijnen van zeildoek scheiden de tent in vier deelen. Er staan eenige tafels en wat stoelen; op een der tafels werd een eenvoudige aardn pot geplaatst, een groote toef rozen er in. ...Het is hier geluidloos in de
1575 tent; van buiten dringt geen gerucht door; het dorp rust, heel het Brabantsche land, zoo rustig en vredig, ligt nu stil in den lichten zomernacht; het is een vredige stemming, die langs de doorschijnende tent-wanden glijdt. ...En terwijl ik dommel, houdt die stemming me nog omvangen, zoodat ik bid, dat in deze ambulance-tent die rustige leegte en vreedzame eenzaamheid voor ons bewaard moge blijven... J. F.

1580

De "Nieuw-Amsterdam".

Onze correspondent te Rotterdam meldt: Het stoomschip "Nieuw-Amsterdam" der Holland-Amerika-lijn is hedennacht hier voor den wal gekomen, na een reis, die wel is waar
1585 voorspoedig, maar niettemin toch eenigszins angstig was voor de ingewijden. Immers op het rapport van Engelsche oorlogsschepen, dat tusschen het Sandetti-vuurschip en de Galloper mijnen dreven, die nog afkomstig heetten van den mijnenlegger "Königin Luise", had de kapitein bevel gegeven de reddingbooten buiten boord te draaien, ten einde op alles te zijn voorbereid. Het stoomschip blijkt 2 September des morgen 5. uur te zijn aangehouden door de tot hulpkruiser ingerichte mailboot "La Savoie" van
1590 de Compagnie Générale, die het naar Brest bracht, waar de "Tambora" reeds werd aangetroffen, terwijl er ook twee stoomschepen van de Koninklijke Nederlandsche Stoombootmaatschappij in de haven lagen: de "Fortuna" en de "Atlas", waarvan een in charter van den Koninklijken West-Indischen Maildienst. De "Nieuw-Amsterdam" kwam, in tegenstelling van de andere schepen, die in de haven moesten komen, op de reede voor
1595 anker en werd betrekkelijk vlug afgeholpen. Dat afhellen bestond hierin, dat niet minder dan 733 passagiers van alle klassen van boord werden gehaald en geïnterneerd, terwijl van de lading met een beroep op de door Engeland en Frankrijk gegeven aanvullingen der Londensche declaratie alle meel, alle kisten vleeschconserven, alle maïs enz., 320 baren zilver, 209 kisten bier en 800 zakken veevoeder moesten worden
1600 gelost, niettegenstaande alles aan Nederlandsche firma's was geconsigneerd. De passagiers waren Oostenrijkers en Duitschers, onder wie een 20-tal res.-officieren.

Bij hen was een naast familielid van veldmaarschalk Von der Goltz.
Een der passagiers moest reeds onmiddellijk zijn onvoorzichtigheid met den dood bekoopen. Hem werd door den bevelvoerende Franschen officier gelast zijn handbagage zelf te dragen, hetgeen hij niet verkoos. De woordenwisseling, die hieruit ontstond, ging van den kant van den passagier tot een handtastelijkheid over, met het gevolg dat hij op de plaats werd doodgeschoten. Van de weggehaalde passagiers werden later zes doctoren en nog een tweetal personen op leeftijd teruggezonden. De 173 Hollandsche reservisten, die aan boord waren, werden ongemoeid gelaten. Van zijn equipage moest de kapitein een tiental personen afstaan, omdat zij vreemdelingen waren. Onder hen was een jonge man, wel is waar in Duitschland geboren, doch reeds op zijn 4e jaar naar Nederland gekomen en daar sedert verblijf houdende. Bij gebrek aan eenig identiteitsbewijs werd met de mondelinge verklaring in dit opzicht geen genoegen genomen. Er bestaat echter wel kans dat van hieruit nog op zijn invrijheidstelling kan worden aangedrongen. De "Nieuw Amsterdam" liep in de Duins nog de "Riouw" van de Nederland achterop, die blijkbaar door de Engelschen was aangehouden. Voor de nabestaanden der passagiers van de "Tambora" is het verblijdend te vernemen, dat alle passagiers van dit stoomschip, namelijk 37 eerste, 90 tweede en 6 derde klasse passagiers, met de "Nieuw Amsterdam" zijn meegekomen.
Ter aanvulling van het bovenstaande kan nog worden vermeld dat van de passagiers, die van boord werden gehaald, 75 behoorden tot de eerste klasse, 222 tot de tweede en 442 tot de derde klasse. De van boord gehaalde lading bestond uit 3739 balen meel, 531 kisten vleesch in blik, 3041 kisten Maizena, 390 baren zilver, 290 kisten bier, 853 balen veevoeder. Kapitein Baron van het stoomschip heeft door bemiddeling van den Nederlandschen consul te Brest, den heer R. A. Arnault de la Menandière, geprotesteerd tegen de aanhouding van zijn schip, het verbeurd verklaren van lading voor een neutraal land bestemd en het oponthoud van de passagiers, daar hem, gezagvoerder, niets bekend was van het feit, dat een gedeelte van zijn lading door de Fransche regeering als contrabande wordt of zou worden beschouwd, terwijl verder het Koninkrijk der Nederlanden niet in oorlog is met Frankrijk of Engeland, doch zijn neutraliteit openlijk heeft geproclameerd en tot nu toe heeft behouden. De kapitein stelt de Fransche Republiek aansprakelijk voor alle kosten, schade en interessen, welke uit de aanhouding en opbrenging van zijn schip kunnen of zullen voortvloeien, uit de prijsverklaring, verbeurdverklaring, aanhouding, alsmede lossing van een deel der lading. Mevrouw Idenburg, aan boord van de "Nieuw-Amsterdam", werd in den loop van den dag begroet door den Minister van Koloniën.

Van een "gefusilleerden" hotelhouder.

Wij hebben hem gesproken, den heer Weber, den eigenaar van het welbekende Antwerpsche hotel, den man, die, volgens berichten in Belgische bladen, uit den kelder van zijn hotel "uitgezwaveld" zou zijn, den man, die reeds gefusilleerd zou zijn enz. Hij zat heel gemoedelijk met ons te praten in het "American Hotel", en moest nog eens hartelijk lachen over de verhalen, welke van hem verspreid waren in allerlei bladen, die hij blauw-omhaald in zijn zak had. Het bericht was ook tot Duitschland doorgedrongen en men had al zijn portret gepubliceerd. Een barbier in Scheveningen was zeker wel verbaasd, toen hij een gefusilleerde moest scheren. En de Amsterdammers, van wie velen den heer Weber en zijn hotel kennen, zullen zeker ook met belangstelling vernemen, dat hij zoo gezond is als een visch. De heer Weber bevond zich reeds 30 jaar in België, aldus vertelde hij ons, zijn zoons dienen in het Belgische leger, een is gewond. Hij had zijn hotel afgestaan voor het Roode Kruis, thans is in dit hotel het ministerie van oorlog gevestigd en is een afdeeling gendarmerie er ingekwartierd. Men had den heer Weber diens permissie om in Antwerpen te blijven, afgenomen, om er een stempel op te zetten. Toen liep hij gevaar gearresteerd te worden, wat ook geschiedde. Hij moest eenige uren op een politiebureau zitten, doch werd daarop weer vrijgelaten. Dat was het eenige! Ten slotte kreeg de heer Weber, die al zooveel jaren in België woont, bevel Antwerpen binnen 48 uren te verlaten. In St.-Nicolaas werd hij nog even aangehouden, doch dadelijk weer losgelaten en over Terneuzen bereikte hij Rotterdam.

Amsterdam en de Oorlog.

De uit Antwerpen uitgeweken Nederlanders.

A.s. Woensdag 9 dezer des morgens 9½ uur zal een vergadering plaats hebben in "Handwerkers Vriendenkring" van uitgeweken Hollanders uit Antwerpen ter bespreking hunner stoffelijke belangen te Antwerpen. Deze vergadering staat, naar men ons meedeelt, in verband met het feit, dat zich nu reeds gevallen hebben voorgedaan, waarbij huurders van Antwerpsche woningen, die hier verblijven, door hunne verhuurders zijn aangeschreven dat op hun inboedel, bij het in gebreke blijven der

huurpenningen beslag zal gelegd worden.

1670 **BEURS EN NIJVERHEID.**

Een Deutsche exportbank?

BERLIJN, (Corr. Norden). De Kamers van Koophandel te Iserlohn en Luedenscheid doen een aantal voorstellen, ten einde den uitvoerhandel te doen herleven. Het voornaamste is wel de oprichting van een exportbank. Dit zou dan geschieden hetzij in den vorm van een afzonderlijke bank, te stichten door de gezamenlijke groote bankinstellingen, hetzij door aan de bank, welke tot het beleenen van hypotheeken zal worden opgericht, bevoegdheden van verdere strekking te verlenen in den zin van een ondersteuning aan uitvoerhandelszaken. Het plan der vorming van een exportbank door de groote bankinstellingen zal bij deze laatste vermoedelijk weinig bijval vinden. De groote banken toch moeten haar geldmiddelen nog steeds zoo bijeenhouden, dat ze niet licht over te halen zullen zijn tot het verschaffen van nieuwe fondsen voor een onderneming welke toch altijd een zeker gevaar meebrengt. In elk geval moet echter de quaestie van een transportverzekering eerst worden opgelost, voordat een exportbank zou kunnen werken.

1685

Duitsche Rijksbank.

De directie der Duitse Rijksbank deelt mede, dat vele z.g. "kleine luyden" in den laatsten tijd in het belang van het vaderland goud aan De Rijksbank afdroegen. Tot dusver kan dit van de meer gegoeden niet in dezelfde mate worden gezegd. Daarom is het vermoeden niet geheel ongegrond dat in welgestelde kringen nog altijd vrij veel goud wordt achtergehouden. Daar men in die kringen met grootere bedragen te doen heeft, acht het bestuur van de Reichsbank het ten zeerste gewenscht als in deze kringen het goede voorbeeld werd gevolgd. Men zal in het gebrek aan zilver, dat voor een doel ook vastgehouden wordt, pogen te voorzien door uitgifte van kredietbankbiljetten van 1 en 2 Mark.

1695

Een Deutsche oorlogs-leening.

De "Fr. Ztg." deelt mede, dat volgens te Berlijn loopende geruchten De Duitse regeering besloten zou hebben een 5% oorlogsleening uit te geven tegen den koers van 97% of iets hooger. De stortingen zouden eerst in October beginnen. De emissie zou daarentegen reeds in den loop van deze week plaatsvinden. Of bovendien nog schatkistbiljetten zullen worden uitgegeven, is nog niet zeker.

1700

De Deutsche beleeningskassen.

De Duitse beleeningskassen hebben besloten het percentage dat op verschillende fondsen wordt voorgesloten opnieuw te verhoogen en wel voor Duitse en Pruisische staatsfondsen tot 75% (aanvankelijk 60%, later 70%), voor aandelen van groote Duitse maatschappijen van 40 tot 50% der laatste koerswaarde, met een maximum van 125 (aanvankelijk 100) %. Op de leeningen van Bosnië, Weenen en Budapest kan in het vervolg een voorschot van 40% der nominale waarde worden verkregen. evenals op de in Duitschland genoteerde fondsen van neutrale buitenlandsche staten en die van gemeenten en hypotheekbanken dier landen. Ook een groot aantal Amerikaansche spoorweg-obligatiën kan in het vervolg op dezelfde voorwaarden worden beleend. De maximum-beleening op spiritus, katoen en suiker is tot 60% verhoogd.

1715

De oogst in Deutschland.

De stand der gewassen heeft in Deutschland in da afgelopen maand weinig verandering ondergaan. De weersgesteldheid was voor het oogsten der graangewassen schitterend. Daarentegen is voor de thans nog te velde staande gewassen, zooals aardappelen, suiker en lucerne dringend regen noodig, daar deze anders schade zullen lijden ten gevolge van de droogte. Uit de provincie Oost-Pruisen zijn in verband met den inval der Russen zoo goed aks geen berichten ingekomen. Van 203 correspondenten in het district Königsberg lieten slechts 18 iets van zich hooren, van 150 in Allenstein slechts één en van 123 in Gumbinnen geen enkele.

1725

Sir Stephen Furness †.

De bekende Engelsche reeder en industrieel Sir Stephen Furness is door een noodlottigen val overleden. Sir Stephen Furness was lid van de directie van 30 groote maatschappijen en o.a. President van de British & Argentine Steam Navigation, de Furness Withy & Co., de Gulf Line, De Neptune Steam Navigation, de South Durham Steel & Iron Company etc. Zijn overlijden maakt een verkiezing voor het Engelsche Parlement noodzakelijk, waarvoor hij in 1910 tot afgevaardigde was gekozen met een meerderheid van slechts 48 stemmen op zijn Unionistische tegenstander.

1730

- 1735 **Financieele moeilijkheden in het buitenland.**
De "Fr. Ztg." bericht dat de bankiersfirma Fratelli Weisz te Milaan, die met een passief van 20 millioen Lire in financieele moeilijkheden was geraakt, thans failliet is verklaard.
- 1740 **De groote Parijsche banken en de oorlog.**
Uit Parijs wordt gemeld, dat de groote Parijsche bankinstellingen hun hoofdkantoor en de zetel van hun administratie naar de provincie hebben verlegd, in verband met het gevaar voor een bezetting van Parijs.
- 1745 **Uit Rusland.**
De mis te Nisjni Novgorod heeft trots De tijds-omstandigheden plaats gehad. De omzet moet ongeveer 30% van een normalen zijn geweest, terwijl zeer lage prijzen zijn besteed.
- 1750 **Coupon-betalingen in Canada.**
Volgens berichten in de Engelsche bladen zou ook in Canada zijn besloten de uitbetaling van coupons en dividenden aan Duitschers en Oostenrijkers gedurende den oorlog te staken. In de eerste plaats zou dit voor het eerstdaags betaalbare kwartaalsdividend van 2½% op Canadian Pacific aandeelen gelden.
- 1755 **Uit de Vereenigde Staten.**
Ten aanzien van de aflossing der anticipatie-biljetten van de stad New-York wordt nader gemeld, dat besloten zou zijn \$100 millioen 6% New-York City Notes uit te geven, waarop alle New-Yorksche banken in verhouding van hun totale middelen zullen inschrijven. Men verwacht dat vele buitenlandsche houders deze notes ter aflossing van anticipatiebiljetten zullen aannemen en dat uitvoer van goud tot delging der biljetten dientengevolge binnen betrekkelijk enge grenzen zal kunnen blijven. Van de notes zullen \$67 millioen een jaar loopen, \$18 millioen twee jaar en \$25 millioen drie jaar. De banken zullen 80% van het door hen ingeschreven bedrag in goud
- 1765 uitbetalen. De firma's Kuhn Loeb & Co., J. P. Morgan & Co. en alle banken in New-York zullen deelnemen in de leening.
Naar gemeld wordt is tusschen de New-Haven en de regeering ook op ondergeschikte punten in zake de ontbinding der maatschappij overeenstemming verkregen en zullen de getroffen regelingen spoedig bekend worden gemaakt.
- 1770 Het besluit om geen goud uit New-York uit te voeren ter afwikkeling van internationale verbintenissen, zal volgens "Fin. Times" spoedig worden ingetrokken. Aan het bovengenoemde blad wordt geseind, dat de ijzerfirma Baker & Co. haar betalingen heeft gestaakt met een passief van \$2,07 millioen, waar nominaal \$2,65 millioen actief tegenover staat.
- 1775 De congestie op de Amerikaansche spoorwegen begint te verminderen, nu ten gevolge der aanneming van het wetsontwerp tot invoering van een staatsverzekering tegen oorlogsrisico belangrijke contracten voor graanexport zijn afgesloten. Men verwacht dat de besprekingen tusschen de bankiers, de leiders van het Clearing House en de regeering in zake een hervatting van den wisselhandel tot een goed resultaat zullen leiden.
- 1780 Vermoedelijk zal de Amerikaansche regeering besluiten waar noodig goud voor uitvoer beschikbaar te stellen.
In New-York was het plan overwogen om op beperkte schaal weder handel mogelijk te maken in Amerikaansche beleggings-obligatiën. De leidende firma's hebben echter thans besloten hiermede op zijn minst nog veertien dagen te wachten.
- 1785 De New-York Central heeft \$5 millioen eenjarige 5% Notes, die op 15 September losbaar zijn, voor een jaar verlengd tegen een rentevoet van 7%.
De wisselkoersen op Europa zijn te New-York verder teruggelopen in verband met ruimer aanbod van graanwissels. Zicht Londen is thans tot 4.98½ gedaald, cable transfer tot 4.99½. Zilver blijft vast. De noteering steeg van 53 1/4 tot 53½.
- 1790 Uit New-York wordt aan de "Frf. Ztg." gemeld : Het verzekeringsbureau van den staat New-York heeft aan de vertegenwoordigers van buitenlandsche brand-, zee-, levens- en ongevallenverzekeringsmaatschappijen verboden, gedurende den oorlog aan hunne hoofdkantoren te remitteren of op andere wijze hun toestand in de Ver. Staten te verzwakken. Dit is geschied op aandringen van polis-houders, die ten gevolge van de
- 1795 gebeurtenissen in Europa zeer ongerust zijn geworden. In een door het Bonds-Hooggerechtshof gevelde beslissing wordt verklaard, dat het verzekeringswezen niet als handel tusschen de staten onderling moet worden beschouwd. Derhalve kan aan de afzonderlijke staten niet het recht van toezicht worden onttrokken. Dit oordeel is zeer ongunstig voor de maatschappijen, daar thans elk der 48 staten naar willekeur

1800 verzekeringstarieven en voorwaarden mag vaststellen.